

Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko - podúčen list.

List 3.

V Celoveu 1. marca 1868.

Letnik XI.

Kamen na grob!

(Zložil J. Jurčič.)

Če ravno pri polnem bokalu sedímo,
Besedo se vendar resnobno zmenímo;
Jaz prvi med vami povem testament,
Kakóv si na grobu želim monument.

Poetje so drugi tovaršev prosili,
Da liro bi jim na grob položili;
In peli so reve takó in takó:
Kak milo glasilo po noči se bó.

Odkrito povem vam, bratje čestiti,
Jaz lire vas zlate ne morem prositi:
Bojim se, da nočni potnik bi vesel
S samotnega groba s seboj je ne vzel.

Tud vas ne prosim, da v družbi veseli
Vi meni umrlemu pesem bi peli;
Ker menim, da v tihi podzemeljski dom
Glasóv jaz te pesmice slišal ne bom.

Še tega ne tirjam, da kupe vzdignili,
Napitnico v pómnenje moje bi pili.
Na smrt bi domislili ví se takó,
In vinsko veselje kaljeno bi b'lo.

Ne, rajše mi zdaj-le kozarec nalijte,
Izpiti do kapljice mi privoščíte,
Saj veste: ko v grobu pod zemljo bom spal,
Potem me ne bo veselil več bokál.

Pošteno povem tudi dnes pri bokali,
Da nočem, da bi se za mano jokali;
Zatorej ne prosim kot drugi ljudjé,
Da grob bi pojile mi vaše solzé.

Nekteri med nami se bodo rotili,
Da Bog vzel me v grehov je polnem števíli
In treščil neusmíljeno v pekel tamán,
Ker pisal povest sem, zaljubljen román;
Ker maram danášnji dan malo že za-nje,
Bolelo me v grobu ne bo opravljanje;
Saj veste, da njim se zastoj govori,
Zatórej me brániti treba vam ni.

Le eno tovarši po smrti storite:
En kamen mi velik na grob zavalite.
In kamen naj bode na cente težak,
Da z mesta premeknil ne bode ga vsak.

In tiščal ta kamen težak na gomilo,
Iz groba me varoval s svojo bo silo,
Da v svet ne bom mogel ob uri duhóv,
Ko drugi mrliči gredó iz grobóv.

Da v svet se mi noga ne bo povrnila,
Kjer temna osoda mi vedno je bila,
Skrbí kjer sem grenko pijačo le pil,
In v družbah veselih vesel nisem bil;

Mladosti kjer nisem poznal ni vživanja,
Veselja kjer nisem imel radovanja,
Nesreča, nadloga bil dedni del moj,
Prihodnjost — brezupna tema pred menoj!

Gostinja.

(Novela, spisal Fr. Celestin.)

(Dalje.)

Pri belem kamenu vidi sloneti neko bitje, in sliši zopet zdiho-
vanje. Spreletavala ga je skoraj groza, pa osrčí se, stopi blizo in
spozna komaj po obleki — Minico. Na kamenu sloni, pokriva obraz
z rokami, in se bridko joka.

V žalost vtopljena ne spazi Vilkota, kterege je njeno žalovanje
čudno pretreslo. Take še ni videl nikoli, in zdelo se mu je tem
čudneje, ker je še nikdar ni videl nikdo jokati se drugače kakor iz

jeze. To tarnanje pa je videlo se mu pregloboko, da bi ga bila zbudila jeza.

Čaka nekoliko, da bi pojenjala in djala z obraza roke, na zadnje pa jo vpraša: „Minica! kaj te je tako užalilo?“

Te besede jo prebudé, zgane se in plašno pogleda mladeniča, potem pa vstane in hoče zbežati. Pa, ko da bi se bila premislila, postoji še in skoraj neprijazno reče: „Zakaj me vprašuješ, saj mi ne moreš in nočeš pomagati?“

Ta v primeri ž njeno žalostjo, ki jo je ravno kar vso prevzeti hotela, precej osoren odgovor ni Vilkota spodbadal, da bi bil dalje pozvedoval. „Sama najbolj veš“, pravi stopivši dve stopinji nazaj, „če ti morem; jaz ne morem ugeniti, zakaj si bila ravno sedaj tako žalostna, in ne vem, bi li ti pomagalo ali ne?“

„Ostani še en trenutek“, reče Minica prijazneje, „in ne zameri mi! Vem, da nimaš hudobnega srca, vsaj tako spridenega ne, kakor marsikdo drugi; vem, da tudi meni ne želiš hudega, meni, za katero nimajo ljudje ni prijaznih pogledov ni dobrih besed. Oj kolikrat sem že zdihovala te dni in tožila Bogu, da bi me bil vsaj nekoliko drugačno vstvaril, da bi ne bila vsem strašilo, da ne bi bila sredi vselega sveta jaz edina čisto zapuščena, vsaj nekoliko, ljubi Bog!“

S tresočim glasom je govorila, in vpirala v nebo solzne oči, kakor bi hotela sedaj še sprostiti one ljubeznjivosti, ki bi jej pridobivala človeška srca. In zares, ko je tû v tihej samoti stala in zrla tužna v nebo, zdela se je Vilkotu tako mikalna, da so mu iz srca prišle besede: „Minica, verjemi mi, če le hočeš, radi te bomo imeli vsi.“

„Meniš?“ odgovori neverjetno se smehljaše. „Oj kako srečna bi bila! — Oj ti ne veš“, pristavi in vpre v mladeniča svoje črne oči, ki niso imele več onega žarečega ognja, one divjote, ktere so se takó bali nekteri, „nikdo ne more razumeti, kako me bode v srce ta zapuščenost! Počakaj še in povej mi, kaj naj storim, da bo tudi meni kdo privoščil prijazno besedico?“

Vilko je bil v zadregi. Bolj da bi jo potolažil, kakor iz prepričanja, da bi jo vsakdo sodil po njegovo, rekel jej je one besede. Ne upa si torej zreti jej naravnost v oči, ki jih na-nj vpre, da bi mu že na obrazu brala misli. Brž vidi, kako težek mu je odgovor, in prejšnja strast se povrne, solza za solzo jej kane iz oči: „Djal si“, žalostna pravi, „kar je nemogoče. — Oj, kako srečna sem bila, ko sem upala! — Nikar se ne izgovarjaj! Tvoje besede so me za kratek čas osrečile, bila sem neumnica, pa srečna neumnica!“

„Lej Minica“, pravi Vilko, „svoje žalosti si večidel sama kriva. Do sedaj si se vedla tako, kakor se ne vede nobena druga deklica! Ko si bila še manjša, ugnali so te teže ko najbolj razposajenega dečka. Molčala nisi nikomur, nagajala pa, komur si le mogla. Razglasili so te tako za poredno, in nobena si ni želela tvojega prijateljstva. Sedaj pa se ogiblješ ljudi, laziš za rastlinami po gorah, in če ti kdo kaj malega reče, jeziš se brž po nepotrebnem. Oblačiš

se tudi tako, da bi bilo deklet sram, ko bi te tako imele med seboj. Bodi torej taka, kakor so najbolj pridne deklice, in kmalo te bodo hvalili, kakor te sedaj grajajo, in prijateljic boš imela dovolj, vsi te bomo imeli radi.“

Kakor v potrditev zadnjih besed prime jo nehoté za roko, katere mu ni dajala, pa tudi ne odtegnila, ter jo prijazno stisne v svojej. Deklica se zgane in ne upa pogledati ga. Čez nekaj časa mu odtegne roko in rahlo pravi: „Nikar tako, ljubi moj, Cilika bi naju ne bila vesela!“

Mili glas male Minice, in vsa njena postava, ktera se mu je sedaj še mikalniša, dà lepa zdela, vse vkup presune mladeniča, in napolni mu srce z ono neizrekljivo radostjo, ki nam igra v srcu, če vidimo koga, ki ga iz vsega srca ljubimo, in ginjen se jej oklene vratú šeptaje: „Ljuba Minica, ne meni se o Ciliki!“

Prvi trenutek se ne brani deklica, potem pa se iztrga Vilkotu iz rok, in kakor plašna golobica beži proti domu.

Zakaj je pač Vilko pri večerji tako malo zgovoren, zakaj odide nocoj proti navadi tako kmalo v spalnico? Saj je skrbni materi za trdno zagotovil, da ni bolan, in vendar nocoj spanec ne pride! Misli li kakor drugekrati na Jordanovo Ciliko? Dà, misli na njo. A zakaj se njena podoba nocoj v njegovej duši ne odseva tako prijetno in ljubo, zakaj misel na njo ni več tako sladka? Zakaj mu pač jame srce glasno utripati, kedar se spomni na planjavici v gozdu jokajoče Minice?

V.

V enih tednih se je zdela Minica vaščanom vsa spremenjena. Nihče je ni slišal več, pričkati se z nagajivo vaško mladino. Ni več ogibala se vsakemu odraščnemu, če ga je imela srečati; mari pozdravila ga je prva. Obleka njena je bila zmeraj lepo oprana in zašita in priležna. Staro mater je prosila za lepo krilo, ki ga je bila unidan skrivaj oblekla. Popravila si ga je sama, in drugo nedeljo se jej niso več posmehovale deklice, in matere so jo celó pohvalile, da se ni v cerkvi po svoji stari navadi zgovarjala niti smejala se, da je ves čas klečala in pobožno molila.

Vrstnice njene so jo jele ogovarjati in pridruževati se jej. Bila je Minica tega silno vesela; upala je, da bo nemara med njimi pridobila si pravo prijateljico, kterej bi mogla razodeti srce svoje, ki je doslej moralo veselje in žalost hraniti le za sé. Ponujala se pa ni nobenej, in tudi ni posebno iskala tovaršic niti se jih ogibala. Prijudno in pohlevno vedenje pa jej je vabilo zmer več prijateljic, med kterimi so bile ene prave, kar se bojè med ženstvom dosti redkeje nahaja kakor pri unem spolu.

Le ena jej ni privoščila dobre besede, odkar so jo drugi hvalliti začeli. Bila je nek večer pod orehom vaškim zbrana skoraj vsa mladina. Sprožili so tudi govor o Minici, ki je ni bilo zraven, in Cilika jela jo je tako zasmehovati, da so se jej mnogi smejali; Vilko pa je branil ubogo že od malih nog zapuščeno in zanemarjeno Minico.

Pravijo, da Cilika ni besedice več spregovorila z Vilkotom oni večer, da se ga je ogibala odslej vedno, in da je o Minici vedela povedati potem pri vsakej priložnosti veliko hudega.

Se ve da je to vedenje Cilikino prišlo na uho tudi Minici. Bila je še premalo razvajena, prenovo jej še spoštovanje ljudi, da bi si bila upala domišljevati si kaj. Vilkotovo vedenje oni večer bila jej je preslaba podloga, da bi na njo kaj zidala. Tako si je skušala zatreti spomin na oni večer, nehoté pa zdihovala, sama si dokazovaje, da pač ni mogoče, kar bi nemara srce rado. „Ne, tega ne smem misliti“, djala si je. „Če ga ima zares rada, jaz jej nočem in ne morem zaprek staviti. Saj“, je pristavila in vzdihnila, „saj le njegove sreče želim!“

Sklene torej sama razložiti Ciliki, da je ne veže nič na Vilkota, toda od dne do dne odlašá spolnitev. Težko delo je bilo to za njo, pa tudi sladko, saj bi ž njim koristila njemu. Nek notranj glas pa se je oglasil časi, da ne ravná tako iz namena tega, kakor bi rada preverila samo sebe. „Morda“, oglasilo se je srce, „da, morda jej zares ni dosti drag, in potem bom imela vsaj up!“

Zbere si nekega popoldneva ves pogum in gre na Cilikin dom. Sama je bila doma, delalci so bili odšli na polje, očeta pa večkratni ni bilo dolgo k hiši. Hodil je po kupčiji. Srčno stopi v izbo in vsede se za mizo, kjer je Cilika nekaj šivala. Ker pa jo komaj pogleda Cilika, vpade jej sopet srce. Skuša spregovoriti, pa ni je prave besede na jezik. Oveseli jo torej, ko Cilika spregovori: „Si-li prišla česa prosit“, vpraša jo ošabno, „jaz ti bom težko mogla kaj dati, očeta ni doma; kar sem pa za berače imela, izdajala sem že vse!“

Rudečica oblije Minico in skoraj jokaje pravi: „Nikar me ne žali, saj do sedaj s staro materjo še nisve prosili, in tebi tudi nisve storili toliko žalega, da tako govoriš!“

„Ti, meni kaj žalega storila, oj ne, tega nisi! Se ve da mi je slaji ko med, da sem na jezikih ljudém po vsej fari zavoljo Vehovčevega. Nemara si na vse zadnje še ti domišljuješ kaj?“

„Motiš se, ljuba Cilika!“, pravi Minica, „prišla sem k tebi ravno za to, ker sem slišala, da tako ljudjé govore, in ker bi ti rada povedala, da ti jaz nikdar ne bom napotja delala!“

„Meni tega ni mar“, odgovori Cilika, vstane in odide, pustivši Minico samo. Brž odide tudi ona, tiho gre in vsa žalostna čez gorico, pa ne na ulice, ampak zavije jo za hlev, da bi je ljudjé ne videli. Hitro hoče mimo hleva, pa spet postoji, ko nekoga spregovoriti sliši na slami. Ob enem začne lajati na gorici pes.

„Matiče!“ zakliče na pol glasno nekdo na hlevu, „kakega vraga imajo neki doli v hiši, da pes laja. Ko bi naju izvohal, v tem kotu, treščim ga ob tla, da se mi pri tej priči stegne. — Še zmeraj laja! Neumna sva bila, da sva se tù poskrila. Do večera naju lahko desetkrat izvohajo! Ali ne bi bilo tudi dobro, ko bi bila v gozdu počakala večera; saj tù ne moreva ničesa pozvedeti, kaj počnó pri Vehovčevih, kakor je nama veleval stari. Neumni smo, da ga

kedaj ubogamo! Kaj sva dobila oni dan, da sva prežala ves dan na voli? Nogo sem si spehnil, ko sem tekel za onim smrkovcem Vehovčevim, in pa oštel je naju stari. Videl boš, da bi boljše bilo, da ga danes ne ubogava, povem ti, in sem ti že prej pravil!“

„Vraga si mi pravil; še nagovarjal si me, da sem šel. Pijače si mi obetal kakor vode, če pridemo v Vehovčevo klet. Branil sem se, zdi se mi, da bomo naleteli, ker nas je ta hinavec našuntal. Pravi, da naj si vzamemo denarje, ki jih je Vehovec skupil za vino. Dobri bi bili, dobri, ali če zvečer ne pripelje s seboj najmanj šest móž, jaz ne pojdem z vami. Naj se sam znosi nad njim, če ga tako tišči!“

„Res je, res“, pravi naš znanec Jurij, „toda vrag si pomagaj! Prej se rotim, da poštenemu možu Vehovcu krivice ne bom delal, če pa stegne jezik stari: toliko in toliko boš ti zagrabil, ne bo ti treba več iz Hrvaškega tabaka nositi težko, zdi se mi, kakor da bi peklenški veter izpihal mi iz glave dobre sklepe!“

„Molči, molči“, svari krevljasti Matiče, „pes laja, blizo že je tam na oglu. Počakaj, da se spnem kviško in vidim kaj se godi tù!“

Te besede so prisilile Minico, da je brž zbežala za drugi ogel in od tù naravnost proti Vehovcu. V kuhinjo stopi k materi Vehovčevki. Pa komaj jej pové tri besede, vrže kühalnico v pepelnjak in teče naravnost k možu. „Kaj je ogenj v hiši, Nežika!“ reče on, „da loputaš tako z vrati in dereš k meni tako urno?“

„Oj ljubi moj, bežimo, bežimo!“ vpije vsa prestrašena.

„Kaj je Francoz pridrl v vas?“ norčuje se oče Vehovec, ktereга je žena nekoliko vznemirila, pa ne tako, da bi bil opustil svoje dobrovoljno norčevanje.

„Tolovaji nas bodo pomorili vse!“ kriči ona.

„Lepo te prosim, Nežica, povej mi za božjo voljo, kaj se je zgodilo?“ pravi skrbno oče Vehovec.

„Pride jih cela truma, petdeset ali še več, da nas pomoré in oropajo. Oj mati božja na sv. Gori, pomagaj nam!“ toži žena, ktorej se je nevarnost prevelika zdela. Minica še le razloži vse, kakor je slišala. Prva misel očeta Vehovca je bila, da bi brž zbral tri ali štiri može, da bi vjeli ona dva, in vsa družina ga je v tej misli podpirala. Ko pa nekoliko pomisli, jame zmajevati z glavo, misli zopet in odkima še odločneje, in mrmrá: „Ne, Vehovec, tega ne boš storil! Lej, toliko let si že nisva prijatelja, jaz mu nisem nikdar žalega storil ničesa, nočem si težke vesti tudi sedaj ne. Bog ve, je-li dekle prav razumelo, in če je tudi slišalo prav? Kaj bi rekel moj sosed, nekdanji moj prijatelj, ko bi na njegovem hlevu zagrabili ona dva, ki bi nemara pričala zoper njega? Naj mu vzame kdo drug dobro ime in poštenje, jaz tega storiti ne morem!“

Oče Vehovec ni mogel verjeti pripovedi male Minice, in je veleval tudi vsem domačim in Minici, da naj ne razglasé tega. Toda družina ni bila njegovih misli, najmanj pa mati Vehovčevka. Prosilili so tako dolgo, da nevoljen skoraj veli oče Vehovec: „Pa pojte

po nekaj móż, da ga bomo pili en poliček, da posvetimo bolj vsakemu, kdor bi prišel k oglu!“

Ni vedel pa oče Vehovec, bi se li smejal ali se jezil, ko čez nekaj časa pripeljeta hlapca deset móż, ki so imeli vsak svoje orožje, eni puške, večidel pa težke rovnice. Ukazu očetovemu vkljub sta hlapca brž vse razglasila in tako so se vsi oborožili, če ravno niso prav verjeli.

Vilko je bil po naključji v prodalnici gospoda Zajčeka. Mati pošlje brž po-nj. Na obrazu in na besedi fantovej pa je spoznal Zajček, do kterega še ni bila priletela čudna novica, da je nekaj posebnega pri Vehovcu. Sel je tudi on z Vilkom. Menil je, da bo morda treba njegovega svęta. Vidno pa se prestraši, ko izve, kaka nevarnost ga čaka.

Vehovec kmalo spozna, da je srčnost gospoda Zajčeka zajčja. To ga nekoliko gloda, posebno ker je Zajček drugekrati rad omenjal srčnost. Urno mu torej prijazno veli, da naj se vsede med možake rekoč: „Veseli me zares, gospod Zajček, da ste mi pritekli tudi na pomoč, kakor se spodobi dobremu sosеду!“

„Bog vé, oče Vehovec“, pravi nekaj plašen gospod Zajček in se vsede precej daleč od sosedov, „Bog vé, da bi vam rad pomagal, ali orožja nimam. Doma pa imam sabljo. Stara je že in zarujevela, ker se že dolgo nisem vadil ž njo. Pa dobra bode, prav dobra, znam jo vrteti in sukati! Ko bi bile vse buče človeške, ki sem jih ž njo že na en mahljej razklal, povem vam možje, da jih kralj Matjaž ni toliko, in še Črni Jurij ne! — Naj bolje bo, če grem po njo!“

„Ni treba, nikarte, gospod Zajček!“ pravi oče Vehovec videvši, kako rad bi se zmuzal; sedaj ste tako razvneti, vidi se vam, da bi vam žena brž vse misli brala na obrazu, in bi vas še nazaj ne pustila. Kaj pa bi počeli brez vašega svęta potem? Lejte, tū le pri oknu čepite, in naznanili nam boste, kedar se bodo priklatili k hiši. To ne bo težko, izberete si lahko puško ali pa veliko sekiro, ko bi vam je bilo ravno treba!“

„Oče Vehovec“, pravi gospod Zajček prav tiho, „ne dajajte mi prvega mesta pri oknu, saj veste, da nisem bil nikoli česti lakomen. Rajši bom zunaj kje s sabljo stal. Morda bo le dobro, ko bi šel po njo, in pa, ker bi moja žena vso noč ne stisnila očesa, ko ne bi vedela za-me!“

„Ostanite pri nas, ostanite“, oglasel se možje.

„Če je pa tako, naj pa bo“, vda se gospod Zajček, ko vidi, da se ne more nikakor ne odtegniti. „Tiste časti pa res nočem, da bi pri oknu stal. Rajše si poiščem kak cepec ali kaj, in zunaj pred kuhinjo bom čakal. Morda bo kdo tam hotel priti noter! To mu bom posvetil!“

„Pozabili ste, gospod Zajček, pa ne zamerite“, pravi nek sosed, „da so tam vzdane železne palice debele, da komaj mačka skozi nje skobaca!“

„Sosed“, pravi gospod Zajček nekako razžaljen sluté, da se norčujejo ž njim, „vi niste brali toliko, kakor jaz, in ne veste, da si je sovražnik že marsikedar poiskal ravno tistih mest, kjer ni bilo postavljenih straž, in je potem razdel najtrdnjeje gradove!“

Tako se pomenkujejo do enajstih. O tem času so navadno ugasili luč pri Vehovčevih. „Nocoj pa“, veli oče Vehovec, „bo pač luč gorela dalje, da ustrašimo tatove, če nas mislijo res obiskati!“

„Tù pa niste prave zadeli“, pravi gospod Zajček, „vi, oče Vehovec! Jaz menim, da nas je dovolj, da jih sprejmemo tako, da ne bodo kmalo poštenih ljudi nadlegovali. Kaj ne, da imam prav, vi možjé?“

„Prav je tako, gospod Zajček“, pritrldijo možjé, „Jurija in Matička bi tako rada že davno gosposka počehljala, in nemara se vjame še kdo drugi!“

Oče Vehovec se mora na zadnje udati. Pogasé torej luč in postavijo se vsak na svoje mesto. Vilko si ni dal prevzeti mesta pri oknu, ki je bilo najmanj od tal, pri katerem, so menili, da bodo lezli tatje v izbo.

Vse je tiho, le za pečjo, kjer je navadno smrčala stara dekla, posnema jo nekdo. Na enkrat se sliši zdihljaj in potem posamezne besede, ko da bi kdo na glas mislil: „Zajček, Zajček! — Oj ta moj svet! — Da nisem mogel molčati! Pa saj jih ne bo!“ Potem nekdo šepne: „Tiho!“ in bilo je tiho. — Tri četrt na polnoč udari v zvoniku, ko nekaj pod hišo zaropoče. Vsi vlečejo na ušesa, in celó smrčeči za pečjó pozabi, da ima posnemati deklo in utihne. Čuje se, da eden pleza gori ob nečem, roka se že prijemlje odprtega okna, prikaže se tudi črna glava, in kmalo stopi varno človek v izbo in prav rahlo potrka na okno, najbrž onim v znamenje, ki so še doli. Zakaj kmalo se prikaže drugi in stopi noter, in tretji že moli glavo pri oknu in tiho pravi: „Jurij, kje si? Komaj sem prilezel gori, in nek preklet žrebelj me je ravsnil. To ne pomeni nič dobrega!“

Kakor v potrditev, da ga slutnja ni goljufala, teledi ga Vilko po glavi, da pade kar na tla, in ob enem udarijo po Juriju in njegovem pajdašu. Oba kličeta tovarše na pomoč, pa ko se prvi prikaže pri oknu, dobi jo z rovnico po plečih, da pade znak. Že je Jurij padel enkrat, pa vzdigne se, zviije nekemu sekiro iz rok, plane proti oknu, in ven. Med tem pa je skozi vrata ušel tudi njegov pajdaš. Kmetje se uderó za njimi, pa ni enega niso vjeli do jutra. Vilko je bil edin došel tri, ki so enega nesli, in niso mogli tako urno bežati. Pa eden izmed njih opazivši ga zavihiti mu kol pod noge, da je padel, in so vsi lahko zbežali. Komaj je prišel Vilko domu. Zadel ga je kol ravno na koleno.

Ko se zjutraj zberó pri Vehovcu, manjkalo je samo Zajčeka. Pošljejo na dom po-nj, pa doma ga tudi ni. Na enkrat priletí vsa prestrašena dekla in pravi: „V veži za kadjó stoče en tat!“ Oče Vehovec in nekaj sosedov brž gredó loviti tatú in najdejo za kadjó čepečega — gospoda Zajčeka.

„Kdo pa vam je kaj storil, za božjo voljo, gospod Zajček!“ vpraša ga oče Vehovec.

„Oj kdo, sam vrag ali pa brat njegov!“ komaj odgovori gospod Zajček. „Oj, ko bi ga bili vi videli! Oj kakšen je bil; črn ko vrag! Jaz sem se tu sem skrila, da bi branila ta vrata. Čakal sem za kadjo, in poslušal hrum in hrup v izbi. Na enkrat se odpró tam vrata, in nekdo pripiha k meni. Jaz mu pravim: Dobro, prijatelj, bova pa dva! Tu pa me česne, da se mi je zmedlo v glavi, da nisem vedel ničesa do sedaj. — Oj, kako me boli! Ne morem vstati! — Oj, kaj poreče moja žena!“

Hlapec mu pomaga na noge in ga pelje domu.

VI.

Kakor blisk se je raznesla ta nočna dogodba, in prišla še tisto jutro gosposki na uho. Razposlali so na vse strani beriče, da bi polovili predrzne hudodelnike. Iskali so jih pridno in dolgo, in na zadnje zvedeli, da so ušli že čez mejo na Hrvaško. Pisali so sicer urno tudi unej gosposki, ki je poslala tudi svoje pandurje nad taté, pa opravili niso ničesa.

Soseda Jordana ni bilo domu. Na-nj je letel sum, in prijeli bi ga bili gotovo, ko bi bil doma, in ko se ne bi bil za-nj pote goval oče Vehovec, česar nekteri niso mogli razumeti. Niso mu torej storili nič žalega, ko pride čez štirinajst dni k domu s tujim možem, s katerim sta še podpisala kupilno pismo. Dva dni pozneje se je Jordan odpeljal s Čiliko, pa nihče ni vedel kam?

Eni so se veselili, da jih je zapustil sosed Jordan, eni pa tudi novemu sosedu niso prav zaupali. Vse pa bi bilo kmalo potihnilo, ko ne bi bila zanimala ljudi nova nesreča pri Vehovčevih. Udaril je bil oni večer Vilkota, kakor vemo, neki tat s kolom na koleno. Čez dva dni je začela noga otekati. Poslali so po zdravnika. Oteklina pa se mu ni zdela nevarna, zapisal je nekaj zdravil in obljubil, da bode spet obiskal bolnika čez dva dni. Ko preteče ta čas, zdravnika ni, in oteklina ni uplahnila. Pošljejo še enkrat po zdravnika, ki pa sporoči, da je sam bolehen, da pa ni nevarnosti tolike, da bi bilo treba iskati drugega zdravnika.

Minica se je prikupila vsem vaščanom, da je ovarovala očeta Vehovca še hujše nesreče, posebno pa materi Vehovčevki. „Ti si nas vse rešila smerti“, djala jej je; „vse bi bili nas pomorili! Se vé da bi bila jaz raje umrla, da bi le moj sin ne trpel sedaj toliko!“ Posilila je „ubogi Minici“, kakor jo je imenovala, in njeni stari materi toliko, da ste bili preskrbljeni za dolgo z vsem potrebnim. Minica se je sicer branila, in tudi stara mati se je obotavljala, pa da bi matere Vehovčevke ne žalile, niste se dolgo ustavljale.

Minica je postala sedaj prav molčeča. Ostajala je raje ko prej pri svojej starej materi. Malokedaj je postala kaj pri dekletih na vodi, in skoraj vedno molčé jih poslušala. Le če so začele govoriti o bolezni Vilkotovej, hotela je vsako besedo tovaršici na obrazu

brati, preden jo je izgovorila. Potem pa je vselej hitro zadela in odšla. Nemara, da ne bi opazile njenih žarečih lic?

Tiho vedenje njeno opazi na zadnje tudi na pol slepa in gluha stara mati.

„Hčerka moja!“ reče jej neko popolne, ko je vsa zamišljena Minica slonela za mizo, „ti si bolna!“

„Nisem bolna, ljuba mati“, odgovori otožna deklica.

„Nisi? — Minica, Minica, ti mi nekaj prikrivaš! Tega nikar ne ravnaj, ljuba moja! Jaz sem doživela marsikaj, živela sem dolgo, pokopala svojo hčer, tvojo mater, in ko tebe ne bi imela, bila bi že davno pri njej!“

Pri teh besedah se ozre proti nebu, in prebirati jame pridno roženkranc. Potem pa, kakor da bi se bila česa domislila, začne: „Jaz sem skusila na svetu dosti, in vem, da je težko prikrivati, kar človeku srce teži. Od kedaj mi ni odprto srce moje Minice? Pokaži mi čelo in oči! — Zakaj ti vre tako kri v lica? Menda te ni sram svoje stare matere? — In pa oči, kako so kalne, celó solza je prikipela iz njih!“

„Oj ljuba mati“, pravi Minica, „kaj bom počela sirota, ko bi mi ljubi Bog vas poklical k sebi!“

„Pojdi, pojdi! — Če sem ti prej omenila, da bom umrla, kaj si storila? Smejala si se, da ni res, in letela na ljubo solnce. Kedaj si se tako spremenila? Dà, dà“, tiho mrmra, „srečna leta neskrbne mladosti so minula, kakor so meni nekaj prešla, in jela sem skrbeti, to je res, in vendar, Minica“, reče glasneje svojej vnučkinji, „nikar se ne boj, Bogu se zaupaj, in spomni se tudi svoje matere in mené, ko bove v grobu počivali! Nekaj ti bom pustila jaz, nekaj pa si boš zaslužila sama, in nemara da ti bo kdo tudi kaj dal za kako zdravilo. Saj poznaš zeli, in veš kako pomagajo?“

„Povejte mi, ljuba mati“, prosi Minica, „kaj je zoper oteklino?“

„Kaj ti pride na misel! Ali je naša mucika otekla?“

„Padel je, in sedaj mu noga hudo oteka, in zdravnik mu ne more pomagati!“

„Kdo je padel? Neumnica, zakaj mi nisi tega pred povedala?“

„Vehovčev Vilko“, pravi tiho Minica.

„Tisti, ki se je za gospoda učil? Zakaj ne poišče nikdo stare gostinje? Ali so morda pozabili, da sem še na svetu?“

„Saj veste“, odgovori Minica, „kako so vam že žugali zavoljo zdravljenja! Bojé se zdravnika, zato si ne upajo prositi sveta pri nas!“

„Tvoja glava, tvoj svet. Jaz se jim ne bom ponujala.“

„Pokažite mi zelišča, ali povejte za nje, in jaz sama poneseš zdravila k Vehovčevim!“

„Lejte, lejte, tega tudi še nisem vedela! Od kedaj pa hodiš rada po vasi? Če sem ti drugokrat djala: Minica nesi to tje in tje, kujala si se rada! Tako je prav, moja Minica! Bodi postrežljiva in lože boš shajala s svetom!“

Rada naredi potem starka neko mazilo, dá ga hčeri, leze svet za peč, dene glavo v naročje in molči.

Minica je videla, da je ozdravel že marsikdo, komur je dala zdravil stara mati. Zató je stavila veliko zaupanje na-njo. Dolgo pa se ni mogla pripraviti, da bi bila prosila mater zdravil za Vilkota. Še le tû je premagala boječnost, ko je slišala govorico, da mu je vedno huje, in da nima zdravnika, in sklenila je, da bo, čeravno je ni nikdo prosil, nesla proti večeru zdravila k Vehovčevim.

Srce jej utriplje, ko vzame zdravilo, in se odpravlja od doma. Tû pa stopi v kočico mati Vehovčevka, in pravi solznih oči: „Zdravnik mi je prepovedal vpraševati drugej za svet, pa srce mi ne da mirú. Oteklina sega zmer dalje, in prosim te, ljuba Minica, reci materi, da mi bodo dali kak svet!“

Ko sliši stara mati govorjenje, in ga razume, pravi: „Ali še nisi nesla zdravil materi sosedí? Pred dvema dnevoma ali kedaj sem jih naredila. Nesi je urno, naj reče gosposka, kar če, in obveži jih, kakor sem te učila! Saj jaz ne morem nikamur, uboga reva!“

Urno odide Minica z Vehovčevo materjo.

Soba, v kateri je ležal bolnik, bila je zatemnjena, ker prevelika svitloba oslabelemu ne dela dobro. Še bolj neprijetne pa so mu bile časi sosede, ki so po starej navadi posedale okoli bolnika in menile se o mnogovrstnih rečéh malo maraje, sliši li jih bolnik ali ne? Skrbni starši bi jih bili radi odpravili, a bali so se zamere, ko bi staro navado tako opustili.

Ko stopite noter mati in Minica, bile ste pri bolniku ravno dve najnetečnejši starki, ter se glasno prepirali, ktera bo sedela pri mrliču? Zakaj, ta ne uide smrti, ste djali. Videvši mater brž utihnite, in vsaka vzame brž svoje bukvice in dela se vso vtopljeno v pobožne molitve za zdravje bolnikovo. Špela in Marijana ste bili tiste vrste žensk, ki so sedaj že večidel zginile, ki so pa v prejšnjih časih v eni vasi udomačivši se hodile križem svet, in s povestmi veselile otroke, z novicami pa odrastle.

„Oj, sin božji, nam pomagaj“, javka Špela, in suhe roke povzdigne, „mati, ne ustrašite se: sin blede!“

Videvša, da njen ljubi sin res ni pri pravi pameti več, je mati zajokala, Minica pa jo tolaži, in jo prosi pomoči pri obvezovanji. Pač nikdar ni deklica tako želela srečnega vspeha zdravilom kakor tû. Dokler je pomagala Minici, premagovala se je mati Vehovčevka, potem pa ne sliši prošenj ni Minice ni svojega moža, ki je zraven stojé zastonj skušal prikrivati svojo žalost, in v eno mer obračal se na stran, in z debelo roko brisal si solze. Za roke prime sina, kakor bi ga budila in ihté komaj spregovori: „Ljubi otrok, poglej me vendar! Tvoja mati sem, in te kličem! — Ali me ne poznaš več? Le eno besedico mi reci! Bolj me oveseliš, kakor si me takrat, ko sem te majhnega na naročji imela, in si prvokrat djal: mama! — Oj ne glej me tako čudno! Tega ne morem več pretrpeti!“

Tako je žalovala uboga mati. Nobeden ni upal je tolažiti.

Špela in Marijana zmuznete se tiho skozi duri. Koliko novega jima tiči na jeziki! Kmalo zvedó po vsej vasi, da je Vilko že na pol mrtev, eni celó trdé, da je umrl. Če je kdo trdil: „Ni

res, Špela je videla, da samo blede“, rekel je drug: „Marijana je bila zraven, ko je pojema! K Vehovcu tekó radovednice in se pripravajo vso pot, ima li Špela prav ali Marijana?

Minica pa s srčnim veseljem vidi, da ne vre več bolniku kri tako v glavo kakor prej, vidi, da vročina pojenjuje, in da se vneta domišljija miri. Ni se strašila besed starih sosed, ki so si tiho pravile, da se mu bliža zadnja ura. Mirno je ležal, časi rahlo spregovoril kakor v sanjah, na zadnje pa mu zatisne dobrodejen spanec oči. (Konec prih.)

Roža na ptujem.

(Zložil Jan. Krsnik.)

Tam v daljni zemlji rožo

Je vtergal bistri val;

Odnese! jo šumljaje

Proč od domačih tal.

In v ptujih krajih vsadil

Na skalni jo je breg,

Med rožice neznane,

Ter spet podal se v beg.

Pomladi krasnih dokaj

Tam ptujka še cvetí:

Al lice zarudelo

Jej vedno bolj bledí.

Kritična pisma.

(Spisuje J. Stritar.)

IV.*)

Čudno se ti zdí, kaj ne! — da se ravno zdaj, v tako vihar-
nem, tako pomenljivem času pečam z rečmi, ktere, da-si lepe in
koristne, vendar pa niso potrebne. Ko zunaj divjá srdit boj, sedim
miren v svojem tihem hramu in premisslujem — slovenske pesnike
— najnedolžneje in krotkeje stvari za ovcami — ali ni to ginljiva
idila? In če kdo stopi pred mé, z bojnimi poročili, kdo je padel,
kdo je vjet, kdo v žitu leži in kdo je hrbet pokazal in na ktero
strán se nagiblje zmaga: zavrnem ga nejevoljno godernjaje: Noli tur-
bare circulos meos!

Ali, dragi moj! ne misli, da ravnám tako, ker mi niso mari-
imenitne reči, ki se zdaj vršé; kriva mi je tega druga neprijetna
prikazen — telesna slabost! Imam namreč, hvalo Bogu! krepka
pljuča, dobra jetra in zdravo drugo telesno orodje — le želodec mi
je od nekđaj že slaboten. Ko mi gré jéd najbolj v slast, naj mi
pravi kdo kaj ostúdnega, in v tistem hipu sem odkosil; zató nisem

*) Nadaljevanja sestavkov pod naslovom: Česa je pesnikom najbolj potreba.

bil za medicino, in zato nisem zdaj za politiko. Zakaj, za politiko, posebno dan današnji, je tréba dobrega želodca, tacega, kakoršnega právijo da ima tista velika ptica, ki je za prigrizljivej kamenje, črepine in staro železje — sicer človek ne bo izhajal. Gorjé pa še celò njemu, ki imá dobre oči in včasí priložnost, da pogléda malo zad za kulise in vidi igralce, kakó se šemarijo in napravljajo pred igro in zopet slačijo po igri bliščeče cunje! Potém pa človeku preide vse nedolžno, otročje veselje! Meni vsaj se je taka godila.

Ko pa tako sam miren sedim, imam včasí čudne prikazni: zdaj vidim pred seboj lep vrt — z visocim plotom zagrajen, na vrtu drevesa z zapeljivimi, žarečimi jabelki; bližata se mestu dva možá — poznam ju ne, ker ju vidim le od zad; govorita, pa kaj, ne vem, ker sta predaleč; prvi kaže drugemu posebno lepó jabelko; ko prideta do plota, prikloni se drugi in prvi mu zleze z veliko težavo — ker je obilega života — na krepke rame — z ram na plot — utrga jabelko, vtakne ga mirno v žep, ter se kakor je videti, svojemu pomagáču lepo zahvaljuje. Ta pa se huduje in žuga mu s pestjó — zakaj — tega se ve da ne vém. V drugej prikazni vidim velik tičji zbor; strašen krik in hrúp je med njimi — kaj hočejo — ne vém, videti pa so strašno bojaželjni in pogumni, tako da bi se spravili kar nad samega kraljevega orla! Kar zašumi v višini nekaj in na pogumni zbor pade senca kraguljeve perutnice in zdajci — kakor bi trenil — razkropí se pogumna drhál!

In zdaj mi pride na misel tista zgodba, ko so bile sklenila miši zvonec privezati mačku okrog vratú, potem pa si ni nobena upala izročiti nevarnemu nasprotniku tó glaseče znamenje — nezaupnosti. In v ušesih mi zveni tista krepka Horacijeva oda, ki pravi: *Iustum et tenacem propositi virum si fractus illabatur orbis, Impavidum ferient ruinae.*

Pa dovolj in preveč že tacih političnih rečí, po katerih rada glava bolí; vrniva se zopet k našim mladim poetom! —

„Prišla sva do poglobitnega dela svojega pogovora. Govoriti nama je zdaj o vprašanji, kakó naj se poje — ali o obliki poezije.

Sila kola lomi, pravi prigovor, pesmi pa sila ne déla; če sila že nikjer ni dobra, je pa še celó slaba pri pesmarjenji. Tú ni, da bi se človek vsedel in v roke vzél, česar je treba za pisanje, ter djál: Dolgo nisem že naredil nobene „pesmice“, zdaj pa moram vendar eno „skovati“ za Glasnika, za domovino ali pa za lastno slávo — kakor je ravno pri volji. Kar bo takó naredil, bo res, če ni posebno neroden, močno podobno pesmi — pesem pa vendar ne bo. Močno, pravim, bo podobno pesmi, tako da bo mož sam mislil, da je naredil pesem, in izmed sto bralcev njegovih jih bo morda mislilo devet in devetdeset, da beró pesem, in vendar se bodo motili.

V vseh razmérih in prikaznih našega življenja se namreč nahaja staro nasprotje med resničnim, pravim, in med ponarejenim, lažnjivim blagom. Kar je dobrega, lepega, poštenega, dragega in zatorej redkega na svetu, vse se ponareja, takó rekoč, za delavnik, za vsakdanjo rabo. Kmečki paglavci kadé listje namesto

tobaka, stare ženice po mestih pijó cikórijó namesto káve, in mi vsi nosimo sleparsko pávolo med volno v suknjah in v srajcah med poštenim domačim platnom — takó da ga ní več poštenja na svetu. Ko vidiš zvečer v gledišču ali pa na plesu lepó žensko teló, z gostimi črnimi, kodrastimi lasmi, lica kakor bi kri v mleko zžil, usta rudeča, ko binkoštna črešnja, in rasti je take, kokor miloška Venera — rad bi stvarnika hvalil v njegovih delih — pa spomniš se še o pravem času, da pri vsem tem je imel le malo opraviti stvarnik — njena lepótija je znesena od vseh strani, kakor sračje gnjezdo, in ko bi se ločila laž od resnice — Bog vé, kaj bi jej ostalo! Tako je svét poln laži in sleparije. Ponareja se zlato in srebro, ponarejajo se dragi kameni, ponareja se domoljubje in ponarejajo se — pesmi! Čudno pri tem pa je tó: Od daleč, se ve da, je ponarejeni prstan ravno tak videti: kakor zlati z dragim demantom — od blizo pa se bo le malokdo ž njim slepiti dal, tako da bi plačal za-nj več goldinarjev, kakor je v resnici vreden krajcarjev. Pri pesmih pa je to čisto drugače; ponarejeno pesem le malo, malo kdo loči od prave. In tako se zgodi tolikrat, da ta in uni kupi tisoč in tisoč verzov na lepem popirju v rudečem usnji in z zlato obrézo, in misli, da imá veliko pesmi, pa nima morebiti le ene! In ko bi se vse pesmi, kar jih je dozdej narejenih na svetu, znesle na en kup, in bi se ločile pleve od zrna, kako bi se čudil svet, ko bi videl, da ima tako malo dobrih pesmi, ker je mislil, da jih ima toliko!

Od kod pa izvira to? Od tod, ker pesem mora biti rojena, ne pa narejena. Rojena, to je prava beseda! Kakor v tistem natornem procésu, ki je vir vsega življenja, ločita se tudi v stvarjenji pesmi dva glavna momenta, spočetje in pa pôrod; ne enega ne drugega nima človek v svojeji oblasti. Če pa se sili, stvariti pesem „invita Minerva“, prišel mu bo na dan namesto čvrste, zdrave stvari, ubogi Wagnerjev homunculus, ki ne more živeti ne umreti. Ko seme pade v rodovitno zemljo, klije nekoliko časa na tihoma v temnej zemlji skrito, da požene kal, ki ob svojem času predere zemljo in se prikaže na dan!

Takó naj ima poet svoje rodovitne prsi odperte vsem prikaznim, ki ga obdajajo, naj pije in sreba, takó rekoč žalost in radost, up in obúp, strah in hrepenenje, ki je razlito po življenji. Česar se je navzél tako, to se mu bó, če je resničen, rodoviten poet, prišlo v persih, jelo bo živéti in rasti in gibati se, pojilo in redilo se bo ž njegovo srčno krvjó, in ob svojem času se bo prikazalo na dan v podobi, ki jo imenujemo: lirična pesem — in ta bo kri iz njegove krvi, in bo mesó iz njegovega mesa. Ali da govorim naravnost, ne v podobah: ko „pomlad razklada svoja čuda“ in se napravlja poet, da zapusti temno zidovje, ne bó jemal s seboj, česar je treba za pisanje, češ, da bi delal zunaj sredi cvetja, zelenja in tičjega petja „mične spomladanske pesmice.“ Ne takó! pustil bo domá, kar koli ga teži in hodil bo ven „z lehkim srcem in lehko nogó“ — odprl bo okó in uhó in vse svoje počutke in pil bo željno v srce nebeško lepoto! In kakor pridna bučéla se bo vrnil s tež-

kim blagom obložen. In domá zopet v ozkem, tihem hramu, včasi že pozno, morebiti celó ob času, ko bo zunaj žvižgala ostrá zimská burja ob hišnem voglu — takrat bo začélo buditi se in rojiti mu po prséh — zunaj bo zima — v njem pomlad z vsem svojim zelenjem, cvetjem in ptičjim petjem! In zdaj bo delal pesmi! — Nespametno se ve da bi bilo, trditi, da vsi lirični poetje vselej ravna jo takó. Nekako takó pa, če se čisto ne motim, bodo se vendar délale najboljše pesmi. Le potém bo pesem objektivna in subjektivna, splošna in individualna, realistična in idealistična. Le tako se bosta njenega stvarjenja enako vdeleževala um in srce; srce pri vživanji — um pri skladanji. Le po tej poti bo postala pesem dovršena po misli in po obliki!

Nihče ne bo kamenja lomil in zidal ob enem času. Gorski potok, ki se iz silne plohe rodi in naglo naraste, bobni kalen po skalah ter vali s seboj kamenje in korenine in „v zeleno hiti“ tû pa se umiri in očisti s časom, in, kakor pravi dalje pesnik: *)

V valovih solnce in luna migljá,
Nad reko se kroži mavra z nebá;
Iz vode srečúje te lastni obraz, —
Sedanjost, minolost, bodoči te čas.

Glej tû sem ti naložil dovolj prilik in podób; kedar pa utegneš, pregleduj jih in prebiraj in premišljuj — našel boš morebiti v njih več resničnega in dobrega, kakor se ti zdi o prvem pogledu.

Iz Metlike.

(Hrvaška národna. Zapisal J. Navratil. **)

Ustal sam se rano jutro

Malo pred zorjom.

Šetal sam se pred dučani,

Da se razhladam.

Sastal jesam devojčicu

„Z vrta šetajuć,

V jednoj ruki grozdje nosi, ¹⁾

V drugoj rožmarin ²⁾

Podaj, dušo, podaj srce! ³⁾

Da se nadišim.

Ja bi ti ga rada dala,

Al' sam žalostna.

Sinoć sam se zaručila,

S kim ⁴⁾ me volja ni.

Ima dosta srebra, zlata,

Da mu broja ni.

Kaj ⁵⁾ će meni srebro, zlato,

Kad me volja ni.

Volim ti ja ⁶⁾ siromaka,

S kim me volja je.

*) Levstik v prekrasnej pesmi: Umetnik, tiskanej v Glasniku.

**) To prelepo národno pesem so pobrali Slovenci okolice metliške („Beli Kranjci“) od svojih bližnjih sosedov Hrvatov, ter jo popevajo jako radi na svatbah in drugih veselicah, da-si po navadi ne govore takó, nego čisto slovenski; n. pr.: „ustal sem se,“ — pred zorjo, — sestal sem deklico — šetajuć; — „v eni (ani, jedni) roki“ —; podaj, duša!“ (stari klicavnik ženskega spola na — o je potihnil že zdavno) i. t. d.

Obrazi iz narave.

(Spisal Jože Ogrinec.)

I. Petelin.

Petelin — poje! Koga že ni obhajala ta ali ta misel, ko je čul peti petelina? „Bolje jedan dan petao, nego mjesac danah kokot“, pravi srbski pregovor. Petelin je priljubljen junak pravljicam, ki predočujejo izmišljene prizore iz živalstva, izvirajoče iz starših ali novejih časov. Zarad žarjave barve in leskečega očesa so ga že od nekdanj jemali za simbol plamena in prav zato rekajo, kedar gori: „Petelin pleše po strehi“. Rimci, oziraje se na njegovo opaznost in pogumnost, posvečevali so ga Martu in Minervi; Idomenej pred Trojo je nosil petelina na ščitu, v svarilno in opominjevalno znamenje svojim drugovom; in ni še temu davno, kar so vsi bojaželjni narodje evropejski imeli petelinovo podobo na svojih grbovih.

Petelin je kaj gizdava ptica. Vrat mu vskipi, enako naprsnim okovom, brada tli, kakor žarjavica, oko žari drznost in v hoji njegovej se razodeva mogočen ponos. Zares, knez vseh ptic je petelin. Počasi, in kakor bi meril vsako stopinjo, privzdiga nogo za nogo, večkrat se obotavlja še sredi koraka; obrača pazljivo oko zdaj sem, zdaj tje, da ne bi prezrl ničesar; če ga pot pelje pod podbojem dalje, pod katerim bi celó jezdec brez pomude skozi mogel, upogne glavo, da ne bi si pokvaril glavnega kinča, grebena: tolikanj se zaveda svoje notranje visokosti. Naj gre ali naj stoji, zmerom se obnaša s plemenito spodobnostjo. Kako skrbno obrne večče oko proti oblačnemu nebesu, kako zvedavo pogleda bledega, mesečnega krajca! Ali najbolj veličasten je, kedar se pripravlja, da bi pel. Tačas zleti s tal na kako ograjo, streho ali kamorkoli; desno nogo dene pred levo, nekaj skrčeno v kljuko, kakor bi hotel poseči po koraku, vrat po koncu in pa rep, prsi se napno, perotnica tleskne ob perotnico, okó zameži kakor zameknjeno, nekaka vzvi-

1) — 2) Nekteri pa popevajo namesto teh dveh vrstic tako-le:

„V jednoj ruki jedna sila:

V drugoj ruki druga sila:

Crlen grozdničak;

Zelen rožmarin“.

3) Ali pa: „Deder (dajder) meni, dušo moja.

4) Zaimek „ki“ rabi Belim Kranjcem pogostoma v izreku: „*ki* vrag (šent) mu je rekel sem priti!“ itd., — tudi „s *kim*?“ (vprašavno) pravijo namesto „s kom?“, nanašavnega „s *kim*“ (namesto „s komur“, kakor je v tej hrv. pesmi), pa nisem slišal še med imenovanimi Belimi Kranjci.

5) Beli Kranjci so kakor njihovi bratje (tako imenovani „hrvaški Slovenci“) vsi *kajkavci*, ne pa *štokavci*, t. j. vsi pravijo po navadi „*kaj*?“ ne pa „*što*?“ (Tako popevajo v navedeni izposojeni pesmi le oni, kateri znajo tudi knjižni srbsko-hrvatski jezik).

6) Namesto: „volim ti ja siromaka“ popevajo nekteri Slovenci in Slovenke že tudi tako le: „volim *rajši* siromaka“, zato ker ne vedó, da pomenja hrvaško-srbski glagol „volim“ (izr. *vólim*) že toliko kot „*rajši* hočem“ (latinski: „malo“) ali si pa nemara mislijo po slovenski: *vólim* (izvólim) *rajši* itd.

šenost prevzame celo postavo, in zdaj zadoni na vse grlo po staro-
očaški navadi: „kikiriki!“ Koj se mlajši petelinci zaporedoma po-
oglasé: „Ocvrli bi me b'li!“ drugi: „Hudik ni tak, k' ti!“ itd. Raz-
lega se od dvorišča do dvorišča, sosed se naznanja sosedu, drug
druzemu odgovarja, zmerom dalje in dalje, zmerom rahleje, noter
do konca vasi. In ko je vse že potihnilo, začuje se vsaj enkrat še
iz daljave odmev: „kikiriki! češ piko nad i“.

Toda govorimo resno. Zató je petelin, da poje. Že Plinij
pravi: „Nostris vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus
rumpendoque somno natura genuit“. Po perji, pravijo, spozna se
ptič ali petelin po petji, odkod da je doma. Poganski Grki in
Rimci so slutili više bitje v njem in Muhamed je zapovedal, naj se
češčenje skazuje petelinu, kot čuvaju, ki budí nebeščane in opo-
minja, da služijo. Slovenski otroci, kedar sedé okoli nebeške in se
nebeškajo *), kričé veselo: „Moja kobilica že sliši nebeškega peteli-
na!“ In pač smemo z Jobom prašati: „Kdo daje modrosti v človeka
skrito srce, kdo petelinu razuma?“ Daleč sega njegov glas, kakor
iz trobente. Pred njim beže tihotapci po noči. Sliši ga mornar na
morji in pozni popotnik na samotnem poti, in radost razvedri dušo
njegovo, ker se prepriča, da se bliža človeškemu stanovanju. Uče-
njaka budí na zgodnje delo, k molitvi pobožnega; straši hudo-
delnika, kliče lehkomišljenca, naj se pokesa; kmetu naznanja krep-
čevalnega dežja, bolniku tolažeče jutro. Ko danica priplava na ob-
nebjé, ko se drugim pticam še rosa blišči po perotih, zdramil se je
že davno petelin in okoli doma veselo napoveduje jutranjo zarjo.
Resnično, blag poročevalec je on in nikdar ga ne moremo zadosti
slaviti. O njegovem klicu se razprše spanca zlate prevare in skrčena
žila se nategne za delo, za trud.

Zatorej je ni živali, ki bi se bila tolikanj slavila in poviše-
vala. Bogaboječi umetniki odločujejo petelinu mesto vrh zvonika,
še celó nad križem, da, kjer biva čuvaj, bil naj bi tudi ta, ki budí
pa opominja. „Speculator semper in altitudine stat, ut quidquid
venturum sit, longe prospiciat“, pravi Gregor véliki. Modri učitelji
lepotičijo abecednico s podobo petelinovo, otrokom na opomin, da
ima zgodaj začeti, komur je mar za prihodnji blagor. Vojaki pak
ga stavijo na orožnico, da bi se sklicevali in reševali o pravem času.
In tó je mesto, ki se spodobi petelinu; ker on sam je pravi vojak,
razbojen, previden, predržen, stanoviten in pazljiv na svojo čast,
kakor nobena druga žival. Naj mu le ptuj petelin prekorači mejo,
brž mu srdit dere naproti, otrepa s perotnicami in plane nád-nj.
Greben se mu ježi, vratno perje porašča, iz oči mu iskri ogenj:
s srditim naskokom se vrže ná-nj in skuša, kako bi ga spodbil in
pomendral. Dolgotrajen in hud boj je. Le na videz se morda eden

*) Le-ta otroška igra vrši se tako-le: Okoli veje, vtaknjene v tla, ktereje se je
blizo do debila brstje pokrehalo, posedajo otroci vsak s svojim kljukastim
klinčkom (kobilico). Drug, na dvoje razplatičen klinček jim je metálo. Kedar
platiča padeta, ali na lice ali narobe oba, predene se kobilica za rogoviljo
naprej, dokler dospe do vrha — do nebes. Pis.

za trenotek umakne, hitroma se ravs tolikanj bolj razvname. S časom omagajo peroti in noge; ali potem se spopadeta z najsilovitejšim orožjem, s kljunoma. Gosto kakor toča pada kavs na kavs, perje v koscih leti od nju in kmalu vre kri kapljema iz glave in vratu. Naposled zapusti srčnost pritepina; omahovaje se ogiblje, beži, pobesi rep in se zarije v kak kot, pa kokotljá in prosi milosti. Vendar zmagovalec se ne dá motiti; bije s perotnico ob tla in dere za potepinom, da bi ga popolno pregnal, le najhitreji beg ga more rešiti. Boj je odločen. Zmagovalec zletí kviško in krvav, pa vendar ponosno, po koncu vrat, glasno naznani, da je premagal. — Ni čuda tedaj, da Indi in Kitajci še dan danes nahajajo preveliko radost v tem, da gledajo petelinov dvoboj in da po njem so stari navduševali se in vneli za vojsko.

Vendar vojske konec je mir. Tudi petelin se borí le zató, da bi mir in edinost ohranil svojemu kraljestvu: on hoče, da s a m vlada. On je pa v svoji državi bolj miren očaj, ko potnjav trinog; ponaša se gizdavo in zapovedljivo, vendar tudi nežneje čuti mu niso neznane. V svojem dvorišču okrog sebe tropo ženice, podobne je skrbnemu možu. Vsem zadostuje, ne zanemarja nobene ne, če prav še posebno odlikuje svoje izvoljenke. Z dobrikavimi in prilizljivimi besedami si zna pridobivati ljubezen svojih žená. — Petelin je na dalje jako nesebičen, nikdar samogolten. Če je našel mastno gostijo, pokliče glasno skup vso svojo družino, ker tudi najmanjega črviča bi rad razdelil med vse. Nasprotno pa nobena puta ne sme zrna pobrati, predno ni kavsnil sam; nobena ne veselo kokodakti, kedar zoblje. Kokoš ne sme peti, vse mora biti po stari, ostri navadi! Kar pogleda gospodar kokodačji in če se koj ne poboljša, kavsné jo in kavsa, dokler se ne ravná po svoji dolžnosti. V marsikak lep izgled je petelin človeku; zatorej naj se spoštuje in posnema! Sedem je lastnosti, ki storé pravega junaka, sedem popolnega petelina: On je previden, moder, hraber, iskren, čestit, poln ljubezni in umen gospodar.

Prislovice in reki iz Istre.

(Zapisal J. Volčič.)

Ženitba je sveta, a razženitba prokleta. — Bog uženi, a vrag razženi. — Žena ti ni svirala, da češ š njom samo posvirati, pak va kut hititi. — Dokle živu roditelji, jih poštuj; kada umru, jih pomiluj (govorec od njih reci: Bog jih pomiluj!). — Ki pošteno dela, božju zapoved ovršuje. — Rani gosti srečan dan. — Sit lačnemu neveruje, ni zdrav bolnemu. — Vsaka usta jidu (ljudi se dadu podkupiti). — Kruh ti iz ruk pada, njeki bi te rad viditi. — Ni mati ona, ka rodi, nego ka zgoji. — Za njim se nezna ni voda ni oganj. — Za njim se nezna ni sleda ni tvora. — Več dela želja nego človik. — On je vavek doma, kako vuk va koži. — Kemu je muže-

vati, ni mu fantovati. — Ki zemljo prevraća, zemlja mu odvrća. — Ča je baba nabrala, to je vnuka razdrla. — Nečekaj vrime nad vrime (ital: chi ha tempo, non aspetti tempo.) — Česa ni, ni slabo vrime ne odvzame. — Ti si se s palicom u jamu uprl, (to te ne pomore, nego razmore). — Telčiči kope (sena) spodjidaju (drobna dica su zator kuće). — Čistomu čelu su vsaka vrata odprta. — Zač bi si vodu mutil, ku moram sam piti (od rodbine, s kom živim, ne smem zlo govoriti). — Dobar je kruh, kako Bog, ki ga je dal. — Ruka mu valja zlata, a grlo konopa (zna delati, ali i zapiti). — Sljubni ljudi (ki se ljube) — Kade stuji kuščič nemore režnjić (režanj — odrezan kus).

Od Ljubljane do Komarna.

(Spisal Andrejčekov Jože.)

Potekle so šolske počitnice. Moji tovarši so šli zopet v šolo izobraževat se za svoj prihodnji stan; meni pa je odločila osoda vso drugačno pot, pot do kruha, ktereга nisem bil nič kaj željen: treba je bilo namreč odpraviti se na Ogersko, v strašno dolgočasno in nezdravo mesto Komarno.

Povabil sem zadnji večer še vse svoje nekdanje prijatelje k slovesu v Medijatovo krčmo, in tu smo ga izpili zadnje poličke skupaj na zdravje moje prihodnje sreče. Preštel sem vse svoje prijatelje; bilo jih je sicer malo, pa ti so bili čvrsti slovenski korenjaki, katerih ni omajala vsaka sapica od severja, kakor marsikoga družega. — Ura za uro je naglo potekla in bilo je že blizo polnoči. Trčili smo še zadnjikrat, in nekaj čestitih slovenskih gospodov, ki so bili ondi zbrani, in med njimi tudi moja dva prejšnja g. učitelja, napili so mi še na zdravje in srečno pot. Obesil sem torbo čez ramo, na drugo stran pa steklenico vina, zažgal sem dolgo smodko, da bi si nekoliko potolažil žalost s tobakovim dimom, potem pa rekel: „Lehko noč, Ljubljana! kjer sem vžil marsiktero prijetno urico“ in odpravil sem se s tovarši na kolodvor.

Dež je s curkom lil, in predno smo prišli na kolodvor, bil sem moker do dobrega. Na kolodvoru sem imel zopet sitnost. Kosmati uradnik ni hotel mojega potnega lista sprejeti, rekoč, da ne zadostuje, čeravno je bil skovan in sestavljen v komisiji in podpisan v regimentni kanceliji; hotel je imeti še pečat od majorja. „Po buči bi ti dal pečat“, mislim si, „če ti cesarska pravica ne zadostuje, kaj hočeš neki še več?“ Jaz namreč nisem mogel čakati transporta, ker je bil že zadnji čas, da bi prišel v Komarno; zatorej sem potoval na svoje stroške, in to potovanje mi je bilo tudi ljubše, ker sem se lahko prosto obračal, koder sem se hotel, ne pa valjal po transportnih staniščih med ptujimi ljudmi.

„Lepo sem pričel svojo pot“, djal sem, „koj v začetku mi gre vse dobro od rok; potem takem bom moral še peš koračiti na

Madjarsko. — „Nič Jože!“ mislim si, „pri mojej molavi, mora te vzeti rudečebradec za polovično plačo, če bi tudi voda gorela; če zamudim obrok, kaznovan bodem koj, ko pridem k polku, in to bo presneto lep začetek v vojaškem stanu.“ — Slednjič se je vendar omečila trdovratnost in dobil sem pol rujavega listka z napisom: Laibach — Pragerhof.

Zvon je zapel. Še zadnjikrat stisnem prijateljem roké, potem pa hajdi na voz. Hlapon je zažvižgal in počasno smo se jeli pomikati dalje. „Čast bodi Bogu!“ djali sem, „sedaj pa pojdemo tje na Oggersko stražit.“ — Dež je vedno huje in huje lil in morali smo zapreti okna. Želel sem si lepo, jasno noč, da bi luna svetila in zvezdice migljale; kajti rad bi bil še zadnjikrat ogledal domače kraje, pa osoda mi je tudi to odrekla. Noč je bila temna, kakor v rogu, in prav nič nisem razločil, kod se vozim, čeravno so mi bili kraji skozi in skozi dobro znani.

Ko nisem mogel zunaj svojim željam ustreči, jel sem bolj na tenko ogledovati svoje družnike v vozu. Tik mene je ležal bradat Hrovat s torbo pod glavo in grozno smrčal; možek je trdno spal, in čeravno so ga tovarši dremsali in opominjali, da naj nikar ne spi, ker bomo kmalu pridrdrali do Zidanega mosta, vendar se ni nič zmenil, le včasih je nekoliko zarentačil in pobrcal, menda mu je bila postelj pretrda, potem pa je zopet zaspal. Zraven mene je bila druga oseba, suha in bleda s črno brado, popolnoma po judovski podobni vstvarjena: ali je bil ali ne, tega ne bom govoril, ker nočem nobenega krivo soditi. Razun teh dveh bilo je še družih ljudi vse polno, ženskih in moških, takó da sem komaj imel toliko prostora, kolikor ga potrebuje moje borno teló. S časom so vsi pospali, le jaz sem čul, čeravno prejšni večer nisem skoraj nič spal; kajti glava je bila tako polna raznih misli, da mi ni bilo moč zatisniti očesa. Pušil sem, kar se je dalo, da se je kar dim vlačil pod strop, ker s tem sem si nekoliko krajšal čas.

Kmalu je zakričal konduktér: Zalog! eine Minute! — Sedaj sem se zopet domislil srečnih dní, ko sem še ko deček hodil tu sem o prostih urah učiti se, ker tukaj so krog in krog prijetni gozdiči. „O, blagi časi!“ vzdihnil sem in povžil na zdravje tiste srečne dobe debelo hruško, ki sem jih imel nekoliko s seboj v žepu. Minuta je naglo minula in zopet smo drdrali dalje. Hlapon je kihal in kihal, kakor bi bil ves voljni svet vlekel za seboj. Kmalu smo prišli v Litijo, Savo, Zagorje in slednjič do Zidanega mosta, kjer drži oddelek železnice proti Zagrebu. Ljudje so odhajali in prihajali, le jaz sam sem vedno sedel, kakor priklenjen, in spominjal se tovaršev, s kterimi smo tolikrat prepevali:

Sablenka brušena,

Ta je moja žena.

„Sedaj bo pa res moja žena, pa ne sablenka, ampak dolg nož za zelje“, djali sem, in grozne težave so me obšle, še bolj, nego tistega učenjaka, ki je neznano tožil v nekem znanem nemškem

časopisu, da se morajo učiti v Kočevji otroci slovenskega jezika: — premišljeva je, da bom sedaj na mesto knjig nosil orožje in preobračal topove, da mi bo pot curkoma tekla po licu. „O ti presneta para ti! da sem tako velik zrastel, mar bi bil ostal pritlikovec, pa bi me bili pustili. — Pa kaj bom tarnal, ker nič ne pomaga. Saj so vendar-le vojaki zali ljudjé, gibčnih udov in trdih pestí, ktere ves svet spoštuje, ki ima le količkaj sočutja v sebi do svojega bližnjega. Čemu bom rentačil? še ponosen moram biti, da so me za dobrega spoznali za vojaški stan!“

Iz takovih domišljij me je prebudil kondukerjev glas: „Cilli! fünf Minuten!“ — in kmalu potem se je privaril v voz debel, majčken možicelj, prav tak, kakoršni so včasih naslikani v „Kikirikiju“; za njim je prišla njegova zakonska polovica, ravno take podobe, in klop, ki so jo prej spraznili potniki, bila je sedaj popolnoma zasedena. „To bo vročine!“ djal sem, „bodi Bog zahvaljen, da nisem tako rejen! raje sem vojak, nego tako nadležén človeče, saj se še gibati ne more.“ — Koj me je popustila prejšna čmrnost do vojaščine in žal mi je bilo, da sem tako nespametno sodil previdnost. Možek in njegova supruga pa nista menda bila popolnoma mojih misli: obadva sta se takó sladko smehljala eden drugemu, kakor bi si bila ravno včeraj prisegla ljubezen, čeravno je bilo že pri obeh znati, da sta že zdavnej videla Abrahama.

Molčé sem sedel v kotu, naslonjen na svojo torbo in sanjavo zrl skozi okno. Dež je ponehal; jelo se je že nekoliko daniti. Z veseljem sem gledal štajerske hribe, ki so se potezali na desnej strani železnice. „Sedaj sem še na slovenskej zemlji“, djal sem, „kmalu pa pridem v ptuje ogerske pustinja, kjer ne bom več čul blagoglasnega domačega jezika.“

Počasi se je popolnoma zdanilo in zarija na vzhodu je obetala lep dan. Veselil sem se že, da se bom odslej le po dnevi vozil dalje, in mi bo mogoče nekoliko ogledati ptujih krajev. — Moja dva ljubeznjiva sopotnika sta kmalu zadremala, čeravno lega ni bila ravno prijetna; jaz pa sem zasmodil še eno viržinko in jel dalje pretresovati v svojej buči, koliko bom snedel komisa v dvanajstih letih, ter premišljevati, da sem sedaj zopet na tistej stopinji, na kterej sem bil takrat, ko sem začel prvokrat hlače brusiti po šolskih klopih, namreč nič. Pa kaj bi se tu repenčil in razkladal svetu, kar ni nič! Čast bodi Božu, da sem prišel h kruhu, če ravno je včasih že star in trd, ko hrastova skorija, dober je pa le. — Kmalu smo se pripeljali skozi dva tunela in prišli smo v Pragarsko.

Tu je bilo treba čakati do desetih, ker takrat je še le odrinil vlak proti Stolno-belemu gradu. Šel sem drugo stran kolodvora, kjer je bila nekaka restavracija, ki pa je bila strašno revna; sicer ni bilo nobene hiše videti krog. „Kje pa je tu kaka vas?“ prašam nekega Štajerca, ki je pripeljal na kolodvor velik voz sodov. — „Dve uri od tod je slovenska Bistrica, drugej ni nobene kaj vredne vasi tu blizo“, odvrnil mi je kratko.

Sam nisem vedel, kaj bi počel toliko časa, dokler zopet ne zapeje zvonec. Vsedem se na majhino klopico pod kostanjevim drevesom in zrem proti Pohorju, kjer se je dvigala za meglo obdana visoka Kapa. Moja steklenica je bila še obilno preskrbljena; torej ne pomišljam dolgo, ampak nagnem parkrat in dva krepka duška sta mi pregnala spanec, ki me je jel nadlegovati. — Na kolodvoru je bilo celo reč vojakov, ki so tudi čakali, da bi se peljali v Pešt. Bili so huzarji. Vriskali in peli so, da je vse prek letelo.

Čibuka, Čibuka,

čulo se je od vseh strani, in plesali so kar pod milim nebom svoj čardaš. Prav si imel slavni Prešeren, ki si pel: —

Najboljši stan vojaški stan,

Vojak živi vesel v en dan,

Saj cesar dá pol hleba

In kar je treba.

Te misli sem bil jaz tudi sedaj, ko sem videl muštačaste Ogre, kako jo sučejo. „Saj res“, mislil sem si, „vse bom dobil, kar bo treba, in še več. V dveh dneh sem pošten prostak, dobom kruh, meso, škudelo juhe, prav špartanske, in šest poštenih krajcarjev avstrijsanske veljave.“ —

Kmalu se je približala deseta ura in treba je bilo odriniti proti Kaniži.

Na Pragarskem nisem imel več onih sitnosti, kakor v Ljubljani, ker tu se je mojemu poštenemu listu bolj verjelo. Na kolodvoru je bilo vse natlačeno vojakov in družih ljudi, ki so bili namenjeni v Pešt; zatorej sem komaj dobil prostora še v nekem kupéju, kjer je sedelo že cel roj Kočevarjev, ki so blebetali med seboj, da jih prav nič nisem razumel, čeravno sem prebral in preštudiral že skoraj vse nemške klasike in zraven še velik del „Nibelungove pesmi.“ Ti Kočevarji so bili razne postave: bili so Kočevarji in Kočevarčki; kajti razun dveh poraščenih, starikovih možakov v ogerskih hlačah in črevljih, bili so večidel še vsi mladi pritlikovci, ki so se vedno premetovali po klopi, kakor mlada mačeta, in tri lešnike, katerih so imeli s seboj celo vrečo. „Lejte si no“, mislim si, „Kočevarja pa res doboš po vsem svetu! Kaj bodo neki ti mali frkolinčki počeli? Komaj so obuli prve hlače, pa morajo že po svetu učit se barantati in prodajati robo.“

Meni nasproti pri oknu je sedel mlad mož dolgih rumenkastih las, prav lično opravljen. Bil je jako prijazen in koj sva se zmenila, kam pelje najina pot. Ponudil mi je dolgo turško pipo, sam pa zasmodil pogrošno smodko, in tako puhaje gosti dim skozi odprto okno, pomenkovala sva se o sedanjih okoliščinah po svetu. Pravil mi je, da je Hamburčan, da je premedel že na vse kraje Avstrijo in Francijo, ter da je ravno sedaj namenjen na Turško in Grško. „Bog ti daj vse dobro!“ mislil sem sam pri sebi; „jaz bi tudi šel s teboj raje, nego v komarnsko trdnjavo. Kdo vé, če ne bi dobil zlate svetinje v Carigradu? ali pa bi me še celó za pašo izvolili.“

Urno nas je tiral hlapon po širokem Ptujskem polji; kakor blisk so se zaporedoma prikazovali zeleni travniki in rodno polje, posamezne hiše in vasi, ter ravno tako urno zopet zginjevali našim očem. — Krasno, res krasno je Ptujsko polje. Sem ter tje vidijo se vasi s prijaznimi hišami in belimi cerkvami; daleč krog pa se dvigajo proti sinjemu nebu visoke gore in gostobraščeni hribje.

Nakrat se je zablížčalo na levej strani belo zidovje na nizkem holmcu in spodej prijazno mestice. Bližali smo se namreč Ptujju. Kako prijazno je to mesto, kakor so sploh vsi kraji na Štajerskem! Krog in krog rodovitno polje, na zelenem holmcu stoji belo zidovje: Ptujski grad; tikoma spodej pa se poteza prijazno mestice z lepimi poslopji. Tu je kraj, kjer je cvelo že kristjanstvo, ko je vladala krog po slovenskej zemlji še trda tema neznaboštva, tu so stanovali ptujski škofje, ki so se trudili za razširjevanje luči sv. vere, in so zarad tega pretrpeli grozovite muke. Tu sem so prihruli Rimljanje za cesarja Proba, ki je prvi zasadil trte po Štajerskem, in napravil lepe vinograde. Koliko misli se mi je zbudjalo, ko sem zrl proti mestu, starodavnemu mestu, ki ima toliko važnosti v zgodovinskem oziru, ki je videlo mimo hrumeti razne sovražnike, ki so trli slovanski narod. Videlo je Rimljane bojevati se zoper severne narode, videlo je divje Hune in Avare, krvoloke Madjare, ki so razsajali kruto po slovenskej zemlji.

Po polji mimo Ptujja pridere šumeča Drava ter se valí dalje skozi Hrovatijo in Oggersko v Donavo. Po dolgem mostu so zaropotala kola, hlapon je zažvižgal in obstali smo na Ptujskem kolodvoru. Rad bi bil stopil nekoliko po mestu ogledat ga, pa bilo je samo nekaj minut časa; zatorej sem odložil natančni pregled za prihodnje čase, kedar bom prišel iz Oggerskega kot star invalid in bom imel dovolj časa pretresovati starino. Na kolodvoru sem si kupil velik grozd za pet krajcarjev, ki gotovo ni bil dosti manjši od tistega, ki so ga prinesli Izraelci iz obljubljene dežele; zatorej sva se s Hamburgeranom obadva spravila nad-nj in ga neusmiljeno trgala, preden sva ga popolnoma umorila.

Od Ptujja je šlo zopet dalje ob Dravi. Na levej strani je skozi in skozi visoko zidovje, ki varuje, da se ne vdira prst s hriba na železnico. Koliko truda je to prizadjalo, preden je bilo končano, koliko sto in sto rok se je gibalo pri obrezovanji kamenja in pri zidanji, predno se je mogla napraviti železnica na Oggersko! Česa vsega ne premore človeški um in delavnost! —

Hlapon se je jel urneje gibati; še dve postaji in zapustili smo štajersko zemljo ter prišli na Oggersko. Rad bi bil tu v Medimurji nekoliko postopil krog in ogledal tudi to slovensko stran; pa čas mi tega ni dopuščal. Rad bi bil čul tukajšnji govor, še rajše pa pokušil vino ogerskih Slovencev, katero mi je naš krašnjiški krčmar Jožko neznano hvalil in zraven še celo povest pristavil, kakó ga je kupostal; to bom pa kje drugej naznanil Slovincem.

Sedaj so se jeli hribje vedno bolj in bolj izgubljati in široka ravan se je širila pred nami; le tu pa tam bil je svet nekoliko bolj

napet, da so morali napraviti globoke prekope, po katerih so nape-
ljali železnico. Takih prekopov je skozi in skozi dovolj po Oger-
skem, in večkrat sem videl, kako so orali in sejali nad nami seljaki,
ali pa se pasle črede volov in ovac. Tudi po noši sem koj zapazil,
da nisem več na Štajerskem; kajti široke, bele hlače in pokvečen
klobuk sem zapazil tu prvič pri kmetih na polji.

V svojem zapisniku sem imel zaznamovane že vse postaje do
Komarna in med njimi je bila sedaj prva Čakavec (Čakatur). „Sam
Bog vedi, kakošno je to mesto“, mislim si, „o katerem sem že tu
pa tam nekaj čul“; pa kakó se zavzamem, ko zagledam kmalu po-
tem na levi strani, kakih pet sto korakov od železnice, kup hiš in
med njimi belo cerkev! „Čakatur!“ zavpil je konduktér in hla-
pon se je jel počasneje gibati. „O ti hembrani Čakavec ti!“ djal sem,
„menil sem, da je res kaj prida, pa je komaj toliko, kot so naše
Moravče.“

Jaz nisem le minute stopil od okna, da bi mi vsaj kaj ne
ušlo izpred oči. Hvalil sem Bogá, da je bilo tako prijetno vreme
in sem mogel daleč okrog zreti. — Pripeljavši se na kraj majhnega
gozda, zagledal sem h kratu sredi zelenega polja mirno reko teči
od severja doli. Enaka je popolnoma Ljubljanci na močvirji, le
nekoliko širja je. „To je Mura“ djal sem, „kako mirno in pohlevno
nadaljuje svojo pot v Dravo, kakor bi se jej kar nič ne mudilo!
Človek bi skoraj ne vedel, ali stoji ali teče dalje.“ — Kakov razlo-
ček med Dravo in Muro! — Drava je podoba burnega življenja,
Mura pa mirnega, krotkega značaja. Njena temna barva kaže ne-
kako melanholijo, črnost, kakor pri človeku, kedar mu navdaja
srce kaka boleost, med tem ko Drava dereče buta ob bregovje.

(Konec prihodnjic.)

Pomenki o naših literarnih zadevah.

(Spisal F. Kočevár.)

Pisava.

(Dalje.)

Jezik se da le s sredstvom pismenosti ohraniti; zato vidimo,
da narodje brez pismenega jezika v jezikoslovnem oziru razpadajo,
in sicer iz prva v večje, čem dalje pa, v tem manjše krhlje; in na
zadnje, če med tem pismenost na pomoč ne priskoči, razdrobi se
jezikova enota celó v atome. Pri večih narodih, kateri so porazseljeni
čez veliko sveta, pri teh je nevarnost takega razdrobljenja še večja
n. pr. pri nas Slovanih, nego pri manjših narodcih, pri katerih je
občenjé vsakega z vsemi drugimi bolj pogostno.

Pisava bi po mojem mnenji morala biti zrcalo, v katerem naj bi
se mogla jasno videti vsa notranja jezikova osnova (der innere sprach-
bau). Književni jezik *) se da govoriti, pismeni pa ne, ampak

*) Književni jezik (büchersprache) se opira na frazeologijo, na sintaktično

le pisati in brati. To razliko posebno povdarjam, ker menim, da ravno ta razlika utegne razkriti vso puhlobo fonografičnega načela, in celo našo zdanjo pisavo podreti, ktera književni ali parlamentarni jezik celó indentificira s pismenim jezikom. *) Pismeni jezik stoji na vidljivih znamenjih, parlamentarni pa na slišljivih glasovih. In zato se more gluho-rojeni le pismenega, nikdar ne parlamentarnega jezika naučiti; in kar se tiče starih mrtvih jezikov, smo mi vsi gluho-rojeni, zakaj nobeden nas ni slišal govoriti teh jezikov. Če se mi tedaj ktereга mrtvih jezikov naučimo, naučimo se ga kakor gluho-rojeni le na temelji vidljivih pismenk. Mi se ve da tem pismenkam določne glasove pridodajemo; ali kdo nam je porok, da so ti glasovi, ki so še-le po tisočletni tradiciji do nas prišli, resnično prvobitni glasovi! Kako malo vrednost in važnost imajo glasovi v pismenem jeziku, temu imamo na Angležih lep primer. Angleži beró namreč in govore latinščino po bralnih pravilih svojega narodnega jezika in jo ravno tako razume, kakor mi. Jaz mislim, da po takih argumentih ne bo nobeden več sumnjal, da se pismeni jezik opira le na vidljiva, ne na slišljiva znamenja.

Pisava, djal bi, naj bo odelo jezikovo, in sicer odelo, ki naj se po jezikovem telesu omeri. Nikar ne tirjajmo, da bi se narobe jezik moral zahtevam spakedrane nekake pisave akomodirati; nikar ga ne silimo in ne tlačimo v preozke rokave!

Pustimo jezik, kakoršen je; ne prtljarimo preveč okoli njega, on je zelo občutna stvar; gledimo raje na to, da mu takemu, kakoršen je, v pisavi pristojno odelo pribavimo, v katerem se bo mogel po svojej naravi gibati in rasti. Pri stvarjenji tega odela naj nam za kraj služi njegova osnova. Jaz ne poznam boljšega, in tudi ne stalnejšega regulativa za pisavo od jezikove osnove, ker ona se ne menja vsaki dan, tudi ne vsako stoletje, in še v enem tisočletji bo njena premena neznatna! Kaj drugega je, če je regulativ pisavi glas. Ta se v teku časa, da ne rečem vsak dan, tu širi tam stiskuje, tu omehčava tam otrjeva, tu odpada tam prirašča, z eno besedo glas vedno po zakonih, nam še nepoznanih, kakor morje sem ter tje fluktuirá. Da mora po tako nestalnem regulativu kakor je glas tudi pisava v vednem gujanji biti, mislim, to vsakdo spozna!

Ne glejmo na to, da se naš jezik v pisavi približa temu ali onemu slovanskemu narečju; to so eksperimenti, ki le škodujejo. Pustimo naj se vsako narečje v svojem posebnem krogu suče in raz-

vredjeni slog in na gramatikalno pravilnost; pismeni jezik (schriftsprache) pa ima svoj kriterij v načelu in načinu pisave kot take.

*) Leta 1861., ko so se prvi slovenski govori v kranjskem deželnem zboru slišali, se je — bog si ga sam vedi kako — na enkrat vprašanje na dan pomolilo: kako je treba naš jezik v parlamentih govoriti? To vprašanje je za zmotane naše linguistične zadeve zelo značajno. Kdo bi si bil kdaj to mislil, da na zadnje sami ne bomo več vedeli, kako naš materni jezik govoriti! Po dolgem parlamentiranji pro in contra se je konečno to vprašanje v „Novicah“ tako-le rešilo: Govorimo, kakor pišemo! — ker pa mi pišemo kakor govorimo, to toliko pravi kakor: govorimo kakor govorimo!!

vija, kolikor le razvijalne moči v sebi ima! Obča na etimologiji osnovana pisava pa naj bo centripetalno kroženje vseh slovanskih narečij. Brez takega vsem občega fokusa, brez vsem obče pisave se pa ne bodo dale z lahka okrotiti tiste centrifugalne moči, ki so do zdaj slovanska narečja čem dalje tem bolj na šir razganjale.

Vsem obča pisava bo postala tisti medium, v katerem se ne bo nobeno narečje zadušilo; ona bo postala tisti medium, v katerem bo moglo vsako prosto in avtonomno dihati, vsako za sé in solidarno z vsemi drugimi živeti.

Vsem obča pisava bo postala tista vez, ki bo, zdaj vsaksebi razcepljene ude slovanstva dušno v eno telo zedinila.

Z občo, na etimologiji osnovano pisavo se bodo vsem slovanskim narodom širom odprla vrata do vseslovanske omike, in teh vrata nam ne more noben drugi ključ odkleniti, nego le samo vsem obča pisava. Posebno bomo pa mi, ki smo na broju mali, ki samostalno-slovstveno ne živeti ne umreti ne moremo, pri tem najbolj na dobičku, zakaj naši dušni izdelki bodo kupca našli po vseh slovanskih pokrajinah. In če se, kar se avtonomije tiče, še bolj razkoljemo, n. pr. Rusi na Malo- in Veliko-Ruse, Čehosloveni na Čehe in Slovake, Srbo-Hrvatje na Štokavce in Čakavce, vse to ne bo pačilo enotne pisave; saj drugega ne bo treba, kakor več bralnih pravil postaviti. Da! še celó v prilog bo to vseobčemu slovanskemu jezikovemu gradivu, ker bo po tem takem jezikov zaklad iz toliko več virov tekell.

Poglejmo zastran pisave malo k drugim slovstvenim narodom, sosebno k Angležem in Francozom, od katerih ves svet vé, da ne pišejo po fonetiki. Oni pa tudi po etimologiji ne pišejo, pa tudi ne dvalistično ne, ampak njih zdanja pisava bi se morala, kakor bom niže dokazal, imenovati historična, tradicijsionalna. Poprej pa očitno povém, da moja namera ni, v angleške in francoske pisavi postaviti kakov analogon za slovansko pisavo.

Da se jezik v ustih naroda v teku časa spreminjava, to sem že večkrat v svojih pomenkih o naših literarnih zadevah omenil; in tudi to, da fonografija, zajemajoča svoja pravila iz ust, mora se tudi premenjavati, ako hoče zadovoljevati ustnim zahtevam.

Angleži so v tem iznimka. Njih pisava je bila prvotno fonografična; njih jezik se je prvotno tako govoril, kakor se dan danes piše, in kakor se boje na severnem delu Anglije proti Škotskemu tudi dan danes še govori. Oni svoje pisave niso akomodirali govornemu jeziku, ki se v teku stoletij vedno spreminja. Pisava je ostala prvotna; jezik se je pa premenjeval. In na ta način so prišli tje, kjer jih danes vidimo, da se naime njihov jezik celó drugače govori nego piše; da sta si tedaj njih parlamentarni in pismeni jezik zdaj tako grdo navskriž. Ker pa oni prvotne pisave niso premenjevali, med tem ko se jim je jezik menjal, primorani so bili, da govorni in pismeni jezik med seboj razmirijo bralna pravila menjati in po zahtevah govornega jezika verificirati.

Ne vem, če je to isto ravno tako bivalo pri Francozih; ali analogija zeló za to govori.

Angleži se svoje prvotne pisave, kakor sploh svojih historičnih tradicij, trdo držé, in prav imajo. Če bi hteli s svojo pisavo tabula rasa narediti in svoj jezik pisati, kakor se govori, to bi bil za angleško pismenost tak potres, da bi celo staro in glasovito slovstvo v razvaline razsul. Zató pa tudi Angleži to sprevidevši, vsak fonografični pojav koj v začetku zadušé, in v tem obziru so Angleži zelo strastni konservativci.

Gledé tega imamo pri Francozih nasprotni primer. Oni so začeli, lehkomišljeni kakor so, od svoje prvotne pisave odstopati. Akademija francoska je mislila, da mora fonografičnemu naskakovanju saj neke koncesije dovoliti, in je torej začela temu načelu po časih do pisave vrata odpirati. Pa kaj je bil nasledek? Ta, da vidimo dan danes fonografično povodenj skozi vse špranje v francoski pravopis bruhati, in ne bo dolgo, da ga bo celó potopila. Akademija, če bi ravno htela, zdaj temu več braniti ne more.

Pri nas Slovanih so pisalne in slovstvene zadeve čisto drugačne. Mi pišemo dvalistično: večidel prevaguje fonetično načelo, etimologično le sem ter tje; historične pisave (ne govore o alfabetu) nimamo. To pa tudi pri naših mladih slovstvih drugače biti ne more. Vsak jezik se je začel po fonetiki pisati, tedaj tudi slovanska narečja. Ker tedaj historično razvite in uterjene pisave nimamo in tudi prebogatih slovstev ne, mi še brez nevarnosti moremo s tistim delom naše pisave (ne z vso), kateri je fonografičen, tabula rasa narediti. Presecimo z enim mahom ta čvor, v katerem leži našo kulturno napredovanje kakor jetnik zvezano, presecimo ga, kakor je Aleksander presekal gordinjski čvor, ki mu je napotek delal za preobladanje celega sveta.

Kar se posebej nas Slovencev tiče, mi smo že večkrat pokazali, da se godí pri nas premena pravopisa brez posebnih težkoč in homatij. Kdo bi verjel, da je naše malo slovstvo v osmih raznih pravopisih spisano! Prvi je pravopis brizinskih rokopisov. Drugi je cirilica; tretji Trubarjev z nemškimi pismenkami; četrta bohoričica, peti je hrovaško-slovenski pravopis, v katerem so Habledić, Belostenec, Miklošić in še veliko drugih do leta 1835. pisali; šesti je dajncica; sedmi metelčica; in osmi je naš današnji, ki ga zató, ker ga je dr. Gaj pri Hrovatih vpeljal, gajico imenujemo. Mi smo tedaj pravopise menjali, kakor se n. pr. rokavice menjajo, in gotovo je, da naša zdanja pisava še ne bo končno obveljala.

Morebiti mi bo kdo ugovarjal rekši, da je naša zdanja pisava lepa slika blagoglasja našega jezika. Kar se tega ugovora tiče, to le: Vsak narod svoj jezik kot blagoglasnega hvali, in ne eden noče tega priznati, da njegov jezik ni za uho prijeten. Vsak narod se hvali s prednostmi svojega jezika. In tako tudi mi svoj jezik hvalimo. Sploh je, kar se blagoglasja jezikovega tiče, to priznано, da jezik imajoči preveč samoglasnikov, zeva, in da so nasproti jeziku s preveč samoglasniki usta pretrdo zaprta. Kteri *mixtum compositum* samo-

in soglasnikov pa jezik blagoglasen dela, to še zmeraj ni dognano in ustanovljeno. Ker nam tedaj pravega kriterija za jezikovo blagoglasje še manjka, še zmeraj ne moremo raznih jezikov razvrstiti po škali blagoglasja. To pa je gotovo, da blagoglasje jezikovo ne visi ob njegovi pisavi, in da pisava nima namena za zrcalo jezikovega blagoglasja služiti. Po mojem mnenji leži blagoglasje jezikovo ne tolikanj v harmoničnej razvrstitvi samo- in soglasnikov, kolikor v prozodičnem ritmu jezikovem. Če nam je tedaj na tem ležeče, da nam jezik prijetno zvoni, prizadevajmo si ritem našega jezika razviti. (Konec prihodnjic.)

Brdičev.*)

(Poljski spisal Al. Jellowický, posl. L. Goreniec — Podgoričan.)

Tudi v Brdičevu bil sem vžé, a zakaj ne, ker v tem mestu je tudi, kakor v Kijevu, na vsem svetu takov shod: poljsko plemstvo iz Ukrajine, iz Podolije in Volinije. Brdičev sredi zahodnje Ruske oživlja Rusko tako, kakor srce telo. Ko hitro je na vrsti kak važnejši kupčijski posel ali drug potreben opravek, álo, brž v Brdičev; kedar je kaka večja važnost, gospodarska ali domača, le précej v Brdičev; ko hitro je novim zakonskim tréba kônj in voza, nevesti dedšine, pivcu vina, ko hitro igralca miče igra, kakega golobradca tepež s sovražnikom poljskega plemstva, — álo, précej v Brdičev! Če gre kdo iz Ukrajine na daljni pot: — a kamo, brate? v Brdičev! Mladež se ne méni pol ure nobenkrat, da bi jej beséda ne ušla na Brdičev, kakor na kak Pariz. Brdičev je vsakomu drag, pot tjekaj je vsakomu pripravna, zatorej tudi prislovica: Piši mi v Brdičev.

Če prideš v mesto, zameknjen v svoje misli, zbudé te iz njih Židje, ki se trgajo za tvoj voz, za tvoja konja in ljudi; vsak vrešči in k sebi vleče prišleca, to je že navada, tako vabijo v kréme, ki so tû sploh le židovske, samo tam pa tam ktera snažna. Ko hitro stopiš v krémo, précej moraš duri zapréti faktorjem in handerlatom; če zapreš duri, tlačijo se k oknu, — če zapreš okno, kažejo ti skozi nje nože, britve, glavnike, svinčnike; a če kaj kupiš od kterege, začnó ga drugi tleči zató, in tako je pred vsako hišo. Précej ko duri odpreš, plane cela drhal Židov v sobo — faktorjev, ki se rijejo, stavijo na pot, in zdaj ta zdaj ta ponúja, da ga udari ter plača zató. Na ulici, tu tá sodrga okrog tebe rojí tako, kakor rojé komarji, a ne iznebiš se je tako dolgo časa, dokler ne najmeš faktorja. Faktor ti je po nesnažnih ulicah v Brdičevu to, kar je popotni list popotnemu. Ž dolgim, raztrganim šarafarom ulico pometa pred teboj, razganja sodrgo in prejmlje na hrbet pogoste bunke od svojih zavistnih tovaršev; idi, kamor koli hočeš, faktor ti vse pokaže, spremlja te varno po smrdljivih ulicah, polnih židovskega blaga in hruma, in

*) Brdičev je najznamenitejše mesto v volinskej guberniji; v tem mestu je 20.000 prebivalcev, a $\frac{2}{3}$ Židov vmés.

kakor iz tičje kleti, tako ti iz sleherne šatre Židka kaže glavo — posuto z biseri in z zlatom; iz nje blebeče tako, da ti gré skozi ušesa, in steza roke po tvoje srebro. Vsakemu Židu iz oči srši taka hlepost, takova nesramna lisičnost, da res ni lahko, da bi se ti ne smilil ta neznačajni narod. Kdor hoče Žida opehariti, reko mu, naj ide le v Brdičev, a če se mu pogodi, voščijo mu srečo. Kdor ugane, s kom je Žid, ta je moder. Meni se zdí, da je sam s seboj, s tistim, kateri je večí lisjak, ali kateri mu boljše plača. Ko je Rus Žide v Brdičevu začel jemati v vojake, tačas je bil sodnji dan v tej židovski stolici, v tem slavnem Brdičevu, v tem poljskem Jeruzalemu, kjer bivajo najimtetnejši Židje, večidel bankirji in židovski tihotapeci; kjer je Žid gospodar, tam je nesreča gospodinja, zato ker je vsa obrtnost židovska; Žid gospodar, ki ima sam svoje ogleduhe in faktorje v ruskej carjevini, tū, kjer gospodari Žid, ki ima svoje razprave, svojo gosposko, svoj dnevnik, svoje zaloge, svojo pošto, ki vsak dan po prepovedano blago s štirimi konji ide v drugo židovsko kraljevino, v Brode v Haliču. O poslednjem vstaji, takrat so na trgu v Brdičevu tihi bili topje, a po vstaji, ko niso bili več nabiti, ukrali so drzni Židje dva topa, pravijo, da iz zgolj ljubezni do Poljakov, ali menda le zato, ker sta topa bila bakrena, da so potlej kotle za žganje vlili iz nju.

Ali ves Brdičev vendar ni tako nereden, pri Machnovki na tistej plati je to mesto snažnejše, tū je nekoliko lepíh hiš, tū so poštene krčme in prodajalnice, toda vse bogastvo tū je tuje, kajti kako bi kupčeval plemeniti Poljec, ker . . . kupčija neče tistih pred-sodkov, Poljak pa jih je vès živ, kupčija zahteva živost in neumorne roke, a Poljec, da-si dovtipen, rad lenobo pase; morebiti bóde drugače kedaj. Do zdaj je zmérom še kmet oral, sejal in žel, žito vozil na pródaj ali vodko žgal, skupljal dobiček, vteknil ga tje, kamor je bilo tréba, a vse to na plemenitaševu besedo. Plemenitaš pa si mošnja redí, zapravlja pa tudi da je groza: ta gré na pot, da se iznebí krvavih novcev, ki jih seje tako, kakor pesek, ta je zaljubljen v Brdičev; zdaj kúpi za polno mošnja vina, ali pa jo drugače zapije v en pot vso, zdaj eno zaigra, eno pa dá za soprogin lišp, za različne nepotrebne in drage malenkosti, za ničnosti in otročarije, potlej je pa mošnja prazna. Nekteri, pošten, gospodarjen, takih je precéj veliko, ta pa bi rad vzvišal vse gospodarstvo; to zná, da ima svet stroje, da dajó dobiček, ima jim tudi prostor, lahko si jih kupi, preskrbí si torej strojnika, ali kakor mu rekajo — mašinista, tujca, ki ne zná nič posebnega, z gospodarjem se ne zméni, navadno pa je vrh tega še sicer kukavica, tedaj je vse navskriž. Stavi in stavi, strojí in strojí, gospodar čaka in oprézova, plačuje in plačuje, ali Francozu ali Nemcu, tujec pa se mudí v njegovem domu, napósled obstane stroj, če mlati ne mlati, če melje ne melje. Eden takih mlinov stojí prav v Brdičevu na opomin vsemu poljskemu plemstvu; velik je rés, drag je tisoče in tisoče, razpada pa zdaj tako, kakor babilonski stolp, ta mlin ne melje in ne bode mlel.

Kdor Brdičeva ni videl na semanji dan, ta ga ne pozna; ta tudi ukrajinskega plemstva ne pozna, kdor ga ni videl v Brdičevu o „Onufriji“ ali vsaj o „Prečisté“ (na Matere Božje dan.) Vse polno stepnih konj in druge živine ide v Brdičev, voz za vozom je na cesti, polno gospodarskega orodja in drugačega blaga je vse. Že so polne kônj vse brdičevske staje, vse šatre vsakojakega blaga, po vseh ravnih pred mestom je polno vsakoršne živine, vse krčme so polne vina. Napósled se jame zgrinjati poljsko plemstvo s svojim množnim služabništvom, vse je nališpano, vse najnovejše našopirjeno. Nekteri so na konjih, nekteri v bričkah, v kolesih ali pa v kočijah. Vse hiti v Brdičev — staro in mlado, poljske gospé s svojimi zalimi hčermi itd. Vsi gredó na semenj: kupavat, prodajat, kratkočasit se, zapravljat, plesat, ženit se itd.; tù dobi vsakdo vse, kar hoče.

Ta semenj traja štiri nedelje; tak hrum je v mestu, tak krič, da nikoli tega. Vsakdo, naj ima opravka, kolikor že, tako hiti, kakor bi to uro moral nehati semenj. Vsak dan od jutra do opoldne so vse staje odprte: tù je polno krasnih kônj; nekteri se vspenjajo, nekteri kopljejo s kopiti tako, kakor bi hotéli vse razburiti, zatò ker jih srbi život od ponočnega bičanja, ali pa buri v njih razposajena kri, poljska kri. Od zjutraj do opoldne vodijo konje po machnoviškej ulici, „džusi“ jezdarijo „na džusách“, to je, junaki junaške konje. Po stajah in po ulicah prodajajo konje; o teh prodajah nenavadno govoríčijo: to ti hvalijo blago, to zagovarjajo konjske hibe, zaklinjajo barantalca, tako da ne veš ni kam ni kod! Marsikdo kupi slepca, marsikdo od apna belega konja, ali starega za mladega, bolnega za zdravega; a ta, ki te je prevaril, kani na dalje, če pa se mu pritožiš, zakaj te je okanil, odreže se ti: „Danes jaz tebe, jutre ti mene, hvala Bogu, da se mi kdo dá prevariti.“

Se Boga vtiče v svojo prevaro, to je neka posebna navada na tem svetu. Ne znam, ali bi kak pošten konjar rekel, da bode s konji prevarjal, lovec, da bode lovil po tujem svetu in pse kradel; literat, da si bode knjige izposojal, a ne nazaj dajal jih; kupec, da bode okanjale s tem blagom, ki kupčuje ž njim: sicer so vsi pošteni, vrhi tega pa konjar kriči: ali je pošten ta, kdor pse krade? lovec trobi: ali je to pravica, če konjar s konji goljufa? — in tako dalje.

Poljsko plemstvo se okanja s konji in puli za-nje po stajah in ulicah, drugi pak si izbirajo v tatarskih taburah divje konje, ki bodo volkove lovili na njih, in nekteri so za belopoljskimi ogradami. Tam je na sto tisoč razne živine na razsežnem polji: ukrajinski volí z razsohatimi rogovi, ta večí in tolstéjši nego ta, vsi beli kakor srebro, kakor voda; nekteri so v vrsti, vidijo se, kakor kaka reka, nekteri pa stojé skupaj, da se človeku zdí, da vidi kako jezero v stepi. Tisoč in tisoč ovac blekeče tam, tisoč in tisoč svinj kruli po živinskem trgu, rogata živina pa muče; vse se veseli ranega hladu; na tisoče gonjačev poka z biči, kriči in ogleduje svoje blago. Tù se še le botajo, tam že novce štejejo, ti-le že idó zapit kup, tù kričé, ker ni kupec, ni gospodar ne odjenjata, Židje pa povsodi faktorujejo, povsodi se vtičejo vmés, lažejo in prevarjajo.

19018 Mladež se vklanja dekletom; vse jutro se krasotice smehljajo mladeničem, zaporedoma druga za drugo tako, kakor cvetice na travniku, dekleta pa neprenehoma imajo razne mladeniče pred očmi. Po obedu spusté konje in drugo živino na pašo, tedaj po kosilu je že menj opravka, a več zabave. Drug drugega zovejo k sebi; ta obeda so draga, kakor navadno, tù je vse veselo, kakoršni je sploh rado poljsko plemstvo; tudi ženstvo mora biti nazoče. —

Po obedu je prva zabava ježa za stavo. Zdaj še le je splošna ježa na ogled in dragost ženske obleke; tù vidiš, kaj more ta ali ta konj, kako izvrstno jezdarijo ti ljudjé. Kar le giblje in živi v Brdičevu, vse jezdi in hití za ogrado ob Mahnovki. Konjska oprava vsa bliskeče od samega zlata, še lepši pa je blesk počesanega konja. Kočijaž drdrá za kočijažem, vsaka kočija je taka, kakor bi bila polna samega cvétja, kajti v slehernej je polno krasnega, s perjem in cvétjem, z biserji in brilanti okrašenega ženstva. Ali bi rad vedel, ktera izmed njih je najlepša? gledí, ta-le ki je najskromnejše obléčena, ker ta ima oko táko, kakoršen je brilant sam, zobe takove, kakoršni so biserji, lica pa krasna tako, kakor je cvétje krasno; take so bile tri sestre Pulavske, tem ste po roditeljih ostali poštenost in hvaležnost, oni pa ste jej s skromnostjo oteli prekanjenega sveta. Vozovi se vstavijo v nekoliko vrst ob cesti, mladež pa drzno jezdari med njimi. Tù vidiš, kako se suče poljsko plemstvo, tù se prepričaš, da se ni še izneverilo in da se svojim prededom ne izneveri tudi v najpoznejšem pokoljenji ne (to se vé, da); čilo je to plemstvo, srčno, junaško, vsakdo gotov vojščak!

Ko je že vsak na svojem kraji, in ko je solnce že nekoliko odjenjalo, tatarski „Mirzowé“ s plemstvom jamejo jezdari za stavo. Skor miljo daleč se pomaknejo od lesa k mestu. Ko jih gledalci zapazijo, na enkrat zahrmé, a potlej so tiho — vsakemu srce bije tako, kakor kladivo, kajti stave so velike in vsak dir zbudi tisto željo: vsi bi radi, da bi Poljaci zadéli, in taka je tudi rés. Po vsem prostoru se razléga topot konjskih kopit, sliši se od daleč tako, kakor žila — bolj in bolj se čuje — jezdecí so že blizo — konji deró tako, kakor hrtje — že so blizo določenega kraja, — že se zdi, da je ta dobil stavo, vse ga z neprenehanim kričem hvali, ali v tem na enkrat za to čest najzadnejši napne vse svoje moči — prehití drugega za drugim — in na določenem mestu je; predno je najurnejši konj pridirjal na pravi kraj, že stojí obrnjen in ponaša se s svojo zmago.

Po teh ježah se zopet vse vrne v Brdičev, kakor so ga bili zapustili poprej, le da živejše in hrumnejše. Čegar konj je stavo dobil tá dan, temu se zdi, da je kralj, drugi pa se ne zménijo zá-nj; vsakomu je na misli le to, ktero izmed deklet dobode za tovaršico, in ktera bode kraljica današnjega veselja; vsakdo meni, gotovo njegova, tako kakor je vsakdo ménil, da njegov konj zmore vse druge. Ves ta semanji čas so gostije na vrsti, igre, godba, barantija in ples, konci semnja pa še kaka pripovédka, z židovske pošte vsak pot kaka čudna, zlovéstna novica, ki Žide straši prav presneto,

Ta slavni semenj je samo o sv. „Onufriji“ vsako léto, sicer pa so v Brdičevu še štirje drugi véliki semnji, a vsak traja štiri tédne. Semenj o sv. „Onufriji“ se začne 12. dan junija meseca, „Prečisté“ 15. dan avgusta meseca, sv. Kozma in Damijana 1. dan meseca novembra, a „Pochwalné“ 24. dan marca meseca; poslednji je za žrébce; na sv. Kozma in Damijana za konje za vprego in ježo. Tabunskih (stepnih) konj o téh dvéh semnjih ni, druga živina, gostije in pijančevanje, to pa je vsak pot.

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

(Konec.)

21. Na večer se ne sme dete van nesti, ar bi dobilo mrake i bilo bi na vek betežno. Ali mraki se moreju zvráčiti, ače se deteji canjek hiti čez noč na krov. Koprivnica.

22. Na večer se mora dete prekrižati, ar bi ga drugač vrági zmenili ali vzeli. Koprivnica.

23. Ako što prek kojega deteta stúpi, ovo dete več nigda ne bu raslo; neg kak stúpi prek deteta, mora nazaj stupiti. Vukovci.

24. Gda detetu zob vun opáne, onda veli otec ali mater detetu, naj zob v zápeček hiti i naj reče: ná mišek, kostenoga, ti daj meni železnoga. Koprivnica.

25. Ako detetu zob apadne, naj ga hiti na peč i naj reče: cicek micek, ná ti kostenoga, daj mi železnoga. Vidovec.

26. Stareši gda se bojiju, da im ne bi deca išla k zdencu, da im se ne bi vtopila, veliju: nejdí tam k zdencu, bi te pojel pozoj; on ti spi v zdencu; v jenom zdencu ima glavu a v drugom ima rep. Koprivnica.

27. Gda idu deca k vodi, veliju: nejdite k vodi, dojde vodeni človek pak vas nuter povleče. Koprivnica.

28. Gda idu deca v šumu, veliju: nejdite v šumu, bi vas vekivečni jagar vlovil ali bavkač bi vas vzel. Koprivnica.

29. Gda dete kam oče iti, veliju: ne hodi tam, došel bu stari ded; staroga deda se deca jako plašiju. Varaždin.

30. Gda se deca jočejo te more praviti: smeh smeh po kotéh, maček salo vleče, gde zadene tam prejé. Babinci, štr.

31. Če se deca kaj svadijo pa eden te mater zove, te se jimi drugi špotajo:

Mati!

Kobila je v blati,

Dajte mi mleka,

Ka mo vün yleka;

Dajte mi sira,

Ka mo vün stira. Sveti Jüri. št.

Književni obzor.

Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji. Spisal J. Marn. V. leto, v Ljubljani 1867 8° 67. str. — (Konec.) — Na tenko je našeta zadruga slovanska po rodovih, želeli bi le, da bi se bile razne razdelitve dobro pretresle, ker na zadnji človek vendar ne vé, po kateri bi segel. Najbolje se je držati Miklošiča; le dodati bi bilo treba še polabski jezik. Ker je pa le-tá slov. jezik vže med mrtvimi, prilepili bi ga le ko dostavek. Sploh nismo dosti ostankov ohranili in še le Hilferding in po njem Pfuhl (beiträge zur vergl. sprachforschung von A. Kuhn & Schleicher bd. V, hft. 2) sta skušala zakone tega jezika nekoliko natenčnije razložiti; a celega organizma ne bomo vendar poznali, ker so ostanki prepričali in preredki. — Na nobeno stran pa ne velja razdelitev Dobrovskega in vse, ki se na-njo opira, ker znamenja, po katerih on loči jezike, so taka, ki ne prešinjajo celega jezika, ampak povzemajo nekatere čisto zunanje razlike in na ta enostrani temelj je zidana cela izpeljava. Vže J. Grimm (vorrede zur serbischen grammatik pg. III, IX) je to, gledé na ruski jezik spoznal in pred njim se tudi A. H. Vostokov ni mogel sprijazniti s to teorijo in le-tá je trdil, da stoji ruščina nekako v sredini zahodnih in vzhodnih slovenskih jezikov. Še natenčnije je l. 1841 (wiener jahrbücher der literatur, bd. 95) to trdil N. Nadeždin, dokazovaje, da med vsemi Dobr. točkami za ruščino veljá skozi in skozi le tá, da nima ta jezik l epentheticum. Gledé slovenščine opominjam le, kako je Dobrovskega zapeljala ravno ta razdelitev k mnenju v 2. spisku brižinskih spomenikov. Po oblikah „vygnan“ in „modliti“ je namreč sodil, da je med njimi najmlajši ter je bil prestavljen še le iz českega na slovensko, napačno, ki se je pokazala precej, ko je Jarnik v „Etymologikonu“ dokazal, da „vy“ mesti „iz“ v sestavih in pa epent. l v koroškem slov. razrečji nista nič nenavadnega. In tako bi se dalo še marsikaj o tej stvari spregovoriti, ki je razlike jezikov merila celó po posamesnih besedah, kar vedno ostaja na površji in ne prešinja celega jezikovega organizma. Miklošičeva razdelitev je ravno zarad tega posebno pripravna, ker loči po sorodnosti s staroslovenščino druge slov. jezike (prim. vrgl. gram. I. pg. IX) ter se ne drži samo površja, ampak anatomije jezika, kateri ni nobena stvar premajhna, da ne bi bila ravnopravna v enacih prašanjih. — Da se v imenu in razmeri prvega knjižnega jezika slovanskega drži g. pisatelj Kopitarjevega, po Miklošiči še bolj potrjenega in dokazanega, v nekaterih točkah premenjenega mnenja, to je prav. Dobro vemo, da se unega mnenja, ki imenuje ta jezik starobolgarski, drži večina sedanjih jezikoznancev, a tū ne obveljá množica ampak strogo izpeljani dokazi. Da nismo tū še čisto zmôgli, krivi smo nekaj sami, ker lastnega jezika še dovolj ne poznamo. Koliko je še treba nabirati po narodu in koliko je še v njem skritega, lahko razvidite iz temeljite razprave Raičeve „o Prekmurcih in njihovem govoru, ki nam našteva

toliko novega, toliko znamenitega, če stopimo v to temno svetišče naše srečnije nekdanjosti. Vzlasti slovniške dokaze, kakor jih našteva po Šafariku Schleicher (beiträge zur vergl. sprachforschung I.) in po tém zopet članek „Jihoslované“ v „slovníku naučném“ bodo nove preiskave, tega smo si vže zdaj svesti, do dobra podre in to tembolj, ker tudi zgodovinski niso na tako trdih nogah, odkar je tudi E. Dümmler potegnil za našimi. — V basnoslovstvu bo moralo marsikaj pasti, kar smo do zdaj radi verjeli, kajti tudi tù nam primerjavna mythologija odpira nove poti in nas bodo tudi tù mnogo podučila preiskovanja pri sorodnih narodih. Kar so v tej zadevi pisali J. Grimm, W. Müller in posebno Schwarz, M. Müller, A. Kuhn, Mannhardt, Pictet in drugi, to je tudi za nas veljavno, in le tedaj bomo trdo stopali, ko se ne bomo opirali samo na lastne moči, ampak vemo porabiti tudi, kar je vže prekopanega. O črtici g. pisatelja bi se le moglo reči, da se ne vjema čisto s tem, kar nas učeva mythologična vednost; a ker se nam zdi, da je bilo to bolj mimo gredé omenjeno, zato se tudi ne spuščamo v obsirniši pretrés. — Prav dobro je obravnavano vprašanje? kdaj in kakó so se pokristjanili Sloveni in posebej Slovenci in kje so takrat stanovali? Nič ni v tem nepotrebnege, pa tudi ne tacega, ki bi se bistveno pogrešalo. Zmedene preiskave je g. pisatelj vestno in dobro prevdarril in porabil, kar se mu je zdelo pravo. Zadel je tudi po večem pravo, le tù in tam je še kaka zastarana, kakor: da so kraji med Savo in Dravo ležeči ter takrat po Ljudevitu vladani bili hrvaški, kar ni res. Jezik teh pokrajin je bil slovenski, le s hrvaško smesjo nekaj preuravnán. Celo geographično so nekdaž le-ti kraji spadali k Slovencem, kamor po jeziku še vedno merijo, (prim. E. Dümmler: pannonische Legende v archiv für kunde österr. geschichtsquellen XIII. pg. 172). Taka je tudi s spreobrnjenjem bolgarskega kneza Borisa, ki se pač ne bode dala dokazati; kar v tem legenda pripoveduje, ne vjema se z zgodovinsko resnostjo. — Verska polemika (str. 32. 33) bi radi, da bi bila ostala v peresu; nikamor enake stvari ne merijo dobro. Sploh enaka mnenja človeka motijo, ki je bral te in une knjige. Težko dé človeku, da mora po Račkem, Bilyji in družih zopet Lavrovski v svojem Kirill i Methodej (Harkov 1863) tako postopati, kar ni niti knjigi niti bralcem na posebno korist. Čisto dobro cenimo blage želje g. pisatelja, ali to bolj razdraži nego podučí. In omnibus charitas. Dajmo vsakemu, kar mu gré, in tudi ne recimo, da je bil A. Vostokov († 1864) le posnemalec Dobrovskega, Hanke, Kopitarja, Šafarika in družih; to bi bila krivica tako velika, kakor veliko je Vostokovljevo imé v slovanskem jezikoznanstvu. Ko bi bile obveljale ideje tega preučenega in bistrega moža pred patriarhom slovanskega jezikoznanstva — Dobrovskim, ne bi bil zabredel v nekterih stvaréh v take nedoslednosti in napake. Najteže stvari v staroslovenskem glasovji so mu vže bile znane. Kako temeljito je on sodil o starosl. polglasih in kako dobro nam je razodel, in to vže po primerjavnej poti, veljavo staroslovenskih nosnikov! Predno Kopitar (1836), razložil nam je Vostokov (1827)

bržiinske spomenike tako na tenko, da tudi naš rojak, največi slo-
vanski kritik 18. stol., pripoznava, da so ti spomeniki explicata
summo studio et scientia mirabili; ita ut nobis vix restet aliud, quam
illorum (izdani so bili s Köppenom vred) rarioris apud nos editionis
nostris reliquis monumentis partem maxime necessariam fideliter e
nostro diagrapho adjicere . . . (glag. cloz. pg. XXXIV). Po tem
naj se tudi popravi mnenje, da sta Köppen in Vostokov te spome-
nike le nekoliko popisala in razložila. Jaz sicer omenjene knjige
nimam pred seboj, ali nekaj me Kopitarjeve besede, nekaj pa Šafarik
na to napeljuje. Po Šafarikovej „Geschichte der südslavischen Lite-
ratur I. pg. 111 je povzeti, da je v tej knjigi, natisnjeni v 4°, od
strani 1-20 popis in natis bržiinskih spomenikov in od strani 21—86
jezikoslovna razlaga, o kateri ravno Kopitar pravi, da je spisana z
največo marljivostjo in čudavredno učenostjo. — Tudi o slovenskem
pismu nam je „Jezičnik“ potrebno povedal in ne nahajamo posebnih
zmot. Pismo popa Giorgija v Iverskem samostanu na sveti gori od
l. 6490 (=982), ki ima glagolski podpis, ni zanesljivo. P. Uspenski
je res da bral na pismu „Giorgij pop“, ali Sreznjevski, ki je imel
photographično snimko pred seboj, je dokazal, da se podpis nikakor
Giorgij, ampak k večemu Grigor, Grgor, Giorg, ali tako nekaj,
glasi. Sploh pa se temu učenjaku dozdeva, da so glagolske črke
bile pozneje napisane na grške, kar letnico čisto podere. Sploh zdaj
ne moremo dokazati, kar bi radi in posledica iz tega je, da se vsaj
na ta spomenik pri tako kočljivih stvaréh ne smemo opirati. — Ne-
kaj čudno je, da v tem, ktera slov. pisava je starša in kdo je njen
začetnik, ni nikjer omenjen Hanuš, ki je vendar sprožil v tej zadevi
marsikaj in pisal o tem jako znamenite razprave kakor: zur slavischen
Runenfrage I. 1857; der bulgarische Mönch Hrabrû I. 1859; zur
Glagolica-Frage (Slavische bibliothek von Miklosich & Fiedler, band II);
sv. Kyril nepsal kyrilsky než hlaholsky (Abhandlungen der königl.
böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften V. Folge 10 Band).
Dajmo pisateljem, kar je njihovo; Hanuševo imé se strinja s tem
vprašanjem in krivica bi bila ga zamolčati. — Da sploh zdaj pri-
pisujejo glagolico Cirilu, cirilico pa Klemenu (st. 45), ne bode obve-
ljalo, če pomislimo, da se ruski starinarji in jezikoznanci, katerih imé
tudi pri nas dosti veljá n. pr. Sreznjevski, Grigorovič, Palavzov,
Bodjanski, Buslajev in množica drugih med živimi, med mrtvimi pa celó
Vostokov, vpirajo ostro temu mnenju. Še pred dvema letoma je pisal
Sreznjevski, in to mnenje je po Ruskem po večem razširjeno, da
so kombinacije učenih mož, gledé časnega prvenstva glagolice proti
cirilici, dosti ostroumne, da pa vendar težko ktera točka, ki jo na-
peljujejo za ta dokaz, more prestati sodbo stroge kritike. To samo
navajam, da popravim pisateljevo izreko, nikakor pa ne, da bi opravi-
čeval mnenje učenega Rusa. Najbolj se nam tù prikupuje tisto
mnenje, ktero pravi, da je glagolica bila pred cirilico in prva
uravnana, nikakor ne iznajdena v strogem pomenu po Cirilu
in ta po Klemenu. Predno sta prišla slov. blagovestnika med pa-
nonske Slovane, bila je vže, rudis adhuc, ta azbuka med našimi

predniki in tù je bila za daljne potrebe uravnana in posamesna pismena razvrščena po „činu grěčskyhъ knygъ“ t. j. pismena so se takisto vrstila kakor v grški azbuki. To nas pelje na tó, da je bil zdaj red pismenk drugačen nego prej, ker sicer bi bil dostavek nepotreben, če ne celó smešen. To je tudi mogoče, ako pomislimo, da so stari ruski alphabeti bili tako uravnani, da je beseda „futhork“ zaznamovala takisto prvih šest pismen runskega alphabeta, kakor n. pr. abceda prve tri črke naših sedanjih. — Govoré o briž. spomenikih se drži pisatelj mnenja Kopitarjevega. Akademik Schmeller je je stavil v XII. stol., toda ne iz jezikoslovnih vzrokov. Na kratko bi dodali, da tudi sodé po jeziku se nam ne zdé nikakor stariši od XII. stol., marsikaj celo kaže, in o tem bode svoje dni če Bog da v posebnem članku povedano, da so mlajši. — To so na kratko opombice k knjigi, ki naj bi hodila češče našim dijakom v roke. Pisana je v lepem, gladkem jeziku in tudi oblike so pravilne, le pege, ktere so pisatelju vže drugi očitali, so tudi meni napake; kar človeka pri branji prijetno zadeva, je živo pisanje, kar kaže ljubezen do stvari in prepričevalnost mnenja. Suhoparnosti, ki se v tacih razpravah rade primejo človeka, tù ni, kar je posebno prednost za pisatelja. Da si nikakor prijatelj sokratične methode v spisih, (drugače je pri ustnem poučevanju), ker se vkrade med spis dosti nepotrebnege, vendar tudi tù vé pisatelj po večem pravo zadeti. Le „učenec“ časi stopa čez ojnice in radi bi, da bi več poslušal in manj govoril.

Književna novina. V Zagrebu je prišla na svitlo knjiga „Naše pravice“, ki jo je sestavil dr. B. Šulek. Ta jako važna knjiga obsega bogat nabor povelj, zakonov in drugih spisov, znamenitih za državno pravo kraljevine dalmatsko-hrvaško-slavonske od l. 1102 do 1868 „Ovo je dakle — piše „Dragoljub“ — kao diplomatska historija našega državnoga prava, svakomu razumljiva te će ga autentično obaviestiti v njegdašnjem i sadašnjem prostranstvu trojedne kraljevine i njezine avtonomije, kak i ob odnošenju k Ugarskoj i Avstriji.“ — V Ljubljani so prišle na svitlo nove kuharske bukve pod naslovom: „Slovenska kuharica ali navod okusno napravljati navadna in imenitna jedila; narekovala Magdalena Pleiweisova, rojena Knafeljnova, pisala Neža Lesarjeva.“ Bukve obsegajo 20 tiskanih pol in prav na tanko popisujejo, kar je kuharicam vedeti potreba, da bode njih kuha dobra in okusna. Živo priporočamo prvo izvirno delo te vrste vsem slovenskim kuharicam; cena mu je 1 gld. 70 nkr. — „Slovenski razgovori.“ tako se zove knjiga, ktero je spisal in za natis priredil g. D. T. Tuminski v Belem gradu. Ti razgovori so napisani srbsko-hrvaški, bolgarski, česki, poljski in ruski, tako da se more s pomočjó te knjige vsak Sloven v kratkem času vseh glavnih slovanskih narečij naučiti... Obsegala bode okoli 20 tiskanih pol; naročnina na-njo pa iznaša 1 gld. — Prekrasna povest ukrajska v vezanej besedi „Marja“ od slovečega poljskega pisatelja A. Malezewski-ga je prišla v Lipskem v novej izdavi na svitlo. — V B. Stiblovej zalogi v Pragi je prišla na svitlo „Černá růže“ od K. Sabine, ki je bila z najnovejšim Randovim darilom obdarovana

in konec minulega leta na českem igrališču s prelepim vspehom predstavljena. — Preslavni zgodovinar Fr. Palacky je izdal obširno kritiško brošuro proti pamfletistu dru C. Höflerju ozir J. Husa in huitske dobe sploh. Ta spis je prava apologija XV stoletja česke zgodovine in sploh českega naroda.

Besednik.

Iz Celovca. S koncem tekočega meseca poteče obrok, do kterega se more za tekoče leto še v družbo sv. Mohora stopiti; kdor se pozneje glasi, ne more se več šteti za uda. Obračamo na to pozornost Glasnikovih bralcev in vseh Slovencev, ki želé v kolo družnikov stopiti; naj se blagovoljno oglasé vsaj do 31 t. m., da se more imenik že v teku meseca aprila v tiskarnico oddati. — Natisskovanje letošnjih družbinih bukev lepo napreduje. Lepa povest „Mati božja dobrega sveta“ — 7½ pole obširna — je že dovršena; dodelujejo se „Kristusovo življenje in terpljenje“ l. snopič in „Domače in tuje živali“ s podobami. V natisu je „Življenje svetnikov in svetnic božjih,“ še ta mesec pojde v tiskarnico „Koledarček za 1869“ in če bo še kaj manjšega to leto mogoče na svitlo dati. Vse letošnje družbine bukve bodo tiskane v Blaznikovej tiskarnici v Ljubljani; samo Erjavčevo delo „Domače in tuje živali“ se tiska zavoljo podob v H. Mercy-jevej tiskarnici v Pragi. Nadjamo se, da nas pri sestavi imenika č. družniki ne bodo zadrževali t. j. da se bodo vsi o pravem času oglasili in nam s tem premnoga opravila nekoliko polajšali. Če pojde vse v redu, razposlale se bodo letošnje bukve že konec meseca junija.

Razpis družbinih daril za l. 1869, kakor smo jih v zadnjem listu omenili, nahaja se v „slov. Prijatelju“ in v drugih slov. časnikih.

Iz Dunaja. K. — Pred enim meseci smo bili „akademični meščanje“ skupaj stopili in smo ugenili, da ni dobro, če vsak sam sebi poje in pije, slovenščuje in politikuje. Rekli smo, da bodimo vsi eno telo. In zgodilo se je tako. Speli in zvezali smo se z dobro voljo, in rojeno je bilo društvo „Sava.“ Štiridesetglavna ta Slovenka začne živeti v strahu božjem, v rodoljubji, v dobrem imenu pred Bogom in pred ljudmi. Družabno smo vsako sredo pivo pili, peli „Naprej“ in druge himne, brali in poslušali humoristična in vednostna berila — vse pro patria. In mislili smo, da bo zmerom tako. Ali Slovenec misli, Hrvat obrne. Pridejo Hrvatje in Bolgari in pravijo: „Mi vsi smo kri od ene krvi, meso od enega mesa. Ne spodobi se, da bi dva želodca imeli in dve srci. Skupaj je denimo.“ In mi smo kupe povzdignili in smo djali: „živili mi in vi!“ In začela se je „Sava“ izlivati v „Velebit“ in iz tega pravijo, da se bo rodil slovensko-hrvaško-bolgarski „Jug.“ —

Nedavno smo imeli vsi slovanski študentje skupni shod in kmalu enkrat ga bomo menda zopet imeli. Lepó je in človeka na-

vduši, ko vidi, da ni prazna beseda, da smo sinovi ene matere. V edinstvu poglavnih misli in teženj se vidi, da smo bratje. Enega pak živo pogrešamo, do popolnega edinstva: jezika. En parlamentaren, djal bi diplomatičen jezik moramo imeti, da se bomo prav popolnoma umeli med seboj.

Toliko o družabnem življenji. V literarnem smo tudi krepki ali vsaj ne zaspani kakor marsikje v domovini. To boš Ti spričal, „Glasnik!“ Saj največ od tod dobivaš dušne hrane: tvoji poglavni delalci: Celestin, Jurčič, Levec, Stritar — so v naši sredi. Kakor za gotovo vemo, misli Jurčič izdati: „Slovenski Almanah“ za leto 1868., ako dobi dovolj materialne podpore po naročnikih. To, se ve, ni gotovo. Žalostno je, da se zlasti lepoznanstvo in poezija tako nekako v kot postavlja, kakor nekaj nepotrebnega in sicer celo po tistih, ki bi imeli dolžnost prvi pospeševati literarno delavnost.

Jurčič je dobil za svoj almanah prineskov od več boljših pisalcev, da smemo reči, da se bo ta almanah brez posebne skrbi pridružil naj bode h kateremu hoče poprejšnjih slov. almanahov in lepoznanjskih knjig. Zato upamo, da Slovenci ne bodo z malomarnostjo pustili tega dela, da bi v miznici obležalo. *)

Slov. Matica. Slovenske matice odbor v Ljubljani je razposlal vabila k ystopu v slov. matico za l. 1868. Pri tej priliki naznanja, da se za l. 1868 izdajo naslednje knjige: 1. V. Vodnikove pesmi; 2. Koledar za l. 1869 z obširnim letopisom; 3. Slovenski Štajar (vsaj prvi del), 4. Olikani Slovenec, 5. filozofična Propedeutika ali dušoslovje, če bode rokopis izgotovljen in bodo pripuščale denarne moči in 6. začetek „Atlanta in sicer dve oblini, Evropa in Avstrija. — Kot matičin poverjenik dajemo to vsem gg. matičnim udom na Koroškem na znanje in je vabimo, da nam pošljejo svojo pristopnino vsaj do konca meseca majnika, da moremo prve dni meseca junija vse zneske ob enem v Ljubljano poslati. Pri tej priložnosti pozivamo vse koroške rodoljube, da pristopijo tej národnej napravi za izdavo slovenskih knjig v prav obilnem številu!

(*Matice lidu.*) Česka ljudska matica jako veselo napreduje; šteje namreč že 6500 udov. Za l. 1867 prejmo udje še: „Život na Rusi“ z 20 obrazi, „Národní osvěta od Vlčka in „Soustava slunečni“ od prof. Studničke z 32 podobami. Dalje se pripravljajo za natis: „O krvi a pokrmu“ od dra Alberta, „Nejnovejší cesty po Africe“ od Hellerja, „Historii politických převratů“, „Roman z vesnického života“ od Karoline Svetle, „Umění a lid“ od Nerude; „Zaklady

*) Velika važnost lepoznanstva v vsakej literaturi in sloveče ime izdateljevo kot pripovedovalec mora biti vsem prijateljem domače lepoznanjske književnosti zadostno priporočilo, da pritekó izdavi „slov. almanaha“ vsi slov. rodoljubi v prav obilnem številu na pomoč; sprejeli bodo za malo krajcarjev prav zanimivo berilo g. izdatelja pa spodbudili še k večej delavnosti na polji lepoznanjskem. Vredništvo „slov. Glasnika“ bode rado nabiralo naročnike na omenjeno delo; glejmo, da spoštovanje našim najboljšim pisateljem tudi v djanji pokažemo.

národného života“ od Schwarza, „Prostonárodní geologii“ od dra Friča, „Němectvo v Čechach“ od pr. Kořana, „Zaklady národného hospodarství od Prochazke i. t. d.

(*Umetnost.*) Br. Zaleski, znani polski pisatelj in umetnik, je izdal v Parizu album Ruysdaelovih, v vodnih barvah prekrasno izdelanih obrazov. Obsega pet krajin znamenitega nizozemskega umetnika: Grad Bentheim, Povodenj, Mlin na sapo — eden najboljših Ruysdaelovih umotvorov, Vodopad in Jutro. — „Vilinski glasovi“ tako se zove delo, v katerem izdaja svoje skladbe Varaždinec J. Padovac; sedaj je prišel na svitlo 2. vez. s pesmami: „Laku noč“ od P. Preradovića za 1 glas in glasovir in „Hajd' na gore“ od J. Kukuljevića za tri glase. Padavčeve skladbe se jako hvalijo. — „Děti stepej ili ukrajinskie cigane“ zove se nova ruska opera v 4 djanjih od slovečega skladatelja Rubinsteina.

(*Časniki lužiških Srbov.*) Lužiškim Srbom izhaja tudi letos petero časopisov: 1) „Serbske Noviny“, političen list od Smolerja v Budišinu; 2) „Lužičan“, zabavnopodučen list od Fiedlerja; 3) „Katarski posol“ od M. Hornika; 4) „Missionski posol“ od E. Richtarja, in v Chotjebuzu v doljnih Lužicah „Bramborski serbski časnik“, političen in podučen list od Šwjele.

Imenik č. gg. naročnikov. Za celo leto so dalje plačali: 54. J. Tomec, tržni komisar v Ljubljani; 55. Dr. Št. Kočever, okr. zdravnik v Celji; 56. Fr. Remec, kpl. v Trstu; 57. J. Zorman, župn. na Katinari; 58. Dr. L. Vončina, prof. bogoslovja v Ljubljani; 59. J. Marn, c. k. gimn. prof. v Ljubljani; 60. M. Vodušek, c. k. gimn. učitelj v Mariboru; 61. J. Križan, kr. gimn. učitelj v Požegi; 62. Dr. L. Vogrin, stolni prošt v Mariboru; 63. J. Vidmar, kpl. v Smledniku; 64. Pr. Peterlin, kpl. v Cerknici; 65. J. Vavrč, c. k. gimn. prof. v Ljubljani; 66. sl. čitalnica v Idriji; 67. E. Polak, dek. v Leskovcu; 68. M. Pleteršnik, c. k. gimn. prof. v Trstu; 69—72. Dr. J. Vošnjak, A. Stuhec, učitelj, Fr. Ratej, c. k. notar in gospa Adela Rodošek v sl. Bistrici; 73. D. Pavalec, kpl. v Cmureku; 74. M. Drčar, kpl. v Blokah; 75. Br. Pl. Fabiani, bogosl. na Kostanjevici; 76. Drag. Žagar, c. k. dež. blag. uradnik v Ljubljani; 77. T. Župan, prefekt v Alojzevišču v Ljubljani; 78. J. Lavtman v Trstu; 79. J. Svet, podžupn. v Dolini; 80. T. Rutar, župn. pri sv. Luciji; 81. A. Brčić, učitelj na Colu. (Dalje prih.)

Listnica. G. J. Z. v T. Poslani pripovedki premalo zanimivi; boljše bode kaj gospodarskega; g. J. N. v B. Ravno prav; prosimo; g. F. P. v G. Le nadaljajte; pripravno se posebno za Večernice; g. J. G. v T. Gotovo se porabi; g. J. U. v T. Prosimo večkrat kaj; g. M. G. v T. Rokopis došel; g. J. O. v B. vse se porabi; zastran povesti, ko jo prebrati utegnemo; g. J. C. v L. Kmalu; g. J. P. v K. Hvala; ali Vam je došel list?

Š a h.

(Vredujeta I. Kos in J. Ogrinec.)

Glasnikovo vredništvo nam je blagovolilo prepustiti v „slov. Glasniku“ predalček, da vvrstimo vá-nj šah. Prostora nam manjka, da bi koj to pot — zgodilo se bode po priložnosti — obširniše slavili le-to krasno in plemenito igro, kterej vsi šaholjubi priznavajo mesto sredi igre in umetnosti. Njena starodavnost, kakor to, da se je vsem omikanim narodom tolikanj pripikpila, da so jo sprejeli v svoja slovstva, pričí ste nam dovolj govoreči o visokej ceni šaha. — Namen naš tú je, da z vsacim listom poklanjamo „slov. Glasnika“ bralcem in kolikor toliko že izurjenim igral-

cem šaha vsakokrat kako nalogo, sèm ter tje tudi kako zanimivo igrano partijo: da se, reševaje jo, zabavljajo, bistré si um ter tako na poduk in korist kratkočasijo v prostem času. In ker smo prepričani, da se igralec rajše, z večim veseljem in vspehom poprijema enoličnih, mimo prezamotanih in v mnogih potezih še le rešilnih nalog, skrbeti hočemo, da tudi v tem zapored ustrezamo. — S časom hočemo podati tudi pravila, ktera pri igranji šaha veljajo v obče; tákrat, obziraje se, da pišemo igralcem, ki vedó za vrednost, ték in stališ posameznih znamenj (figur) sploh, da igrati umé, naznanjamo samo terminologijo in nektere najpotrebniše znake, po kterih naj se bodo slovenski šaholjubi hoteli porazumevati z nami. Pomenjalo nam bude:

K, kralja.

D, damo, devico (kraljico).

T, trdnjavo (turn).

L, loveca, letaleca.

S, skakalca, (konjiča).

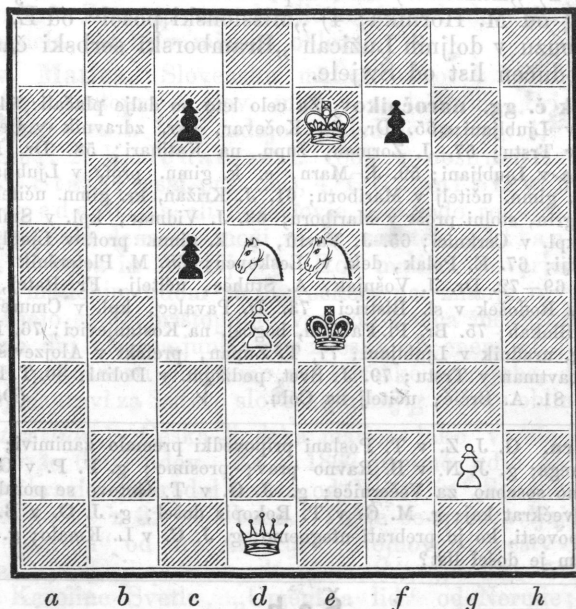
k, kmeta.

— znači, da se določno, n. pr. S g 1 — f. 3, ∞, da se kakorkoli vleče, ♔, da se vzame; †, da se napové šah, ‡ mat; 0-0 malo in 0-0-0 veliko rošado.

1. naloga.

Postavil J. Ogrinec.

Črni.

Beli.

Beli vleče in naredi v treh potezih mat.

Listnica šahova. Imena ónih, ki bodo rešili nalogo, razglašala se bodo po razmeri prostora. Naloge, zložene v našo svrho, bodo se rade sprejemale, da se pregledajo in, če so pripravne, odobré za natis. V ta namen naj se rešitelji, kakor skladatelji blagovolé obračati na vrednika, pod naslovom: Ivan Kos, Fleischmarkt, 4, 3. Stg. I. St. Wien.

Vreduje in na svitlo daje: **A. Janežič** v Celovcu, tiska pa **J. Blaznik** v Ljubljani.